

Bakalářská práce

Veverčí stezka a využití jejího obsahu v environmentální výchově v MŠ

Studijní program:

B0112A300007 Učitelství pro mateřské školy

Autor práce:

Anna Nečásková

Vedoucí práce:

RNDr. Dominik Rubáš

Katedra primárního vzdělávání

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Veverčí stezka a využití jejího obsahu v environmentální výchově v MŠ

<i>Jméno a příjmení:</i>	Anna Nečásková
<i>Osobní číslo:</i>	P21000869
<i>Studijní program:</i>	B0112A300007 Učitelství pro mateřské školy
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra primárního vzdělávání
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cíl: Vytvoření námětů k environmentální výchově v mateřské škole s využitím obsahu konkrétní naučné stezky.

Požadavky:

- Studium odborné literatury k tématu;
- popsání didaktického potenciálu naučné stezky;
- vytvoření námětů k environmentální výchově s využitím obsahu naučné stezky;
- realizace výuky dle vytvořených námětů;
- závěrečná reflexe a doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce: tištěná/elektronická

Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

- DANIŠ, P., 2018. *Tajemství školy za školou: Proč učení venku v přírodě zlepšuje vzdělávací výsledky, motivaci a chování žáků*. Ministerstvo životního prostředí. ISBN 978-80-7212-631-6.
- JANČAŘÍKOVÁ, K., KAPUCIÁNOVÁ, M. 2012. Environmentální výchova v předškolním vzdělávání – hledání optimální podoby. *Envigogika*, 7(1).
- LEBLOVÁ, E., 2016. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál. ISBN 978-80-262-1149-5.
- MEDEK, M., ČINČERA, J., GREGOROVÁ, J., POŘÍZOVÁ, K., LISKOVÁ, M., 2016. *Naučné stezky: zpracování a hodnocení nepřímých interpretačních programů*. Brno: Katedra environmentálních studií, Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8334-9.
- SMOLÍKOVÁ, K., 2004. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický.

Vedoucí práce:

RNDr. Dominik Rubáš

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání práce:

20. dubna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 20. dubna 2024

L.S.

doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D.
děkan

PhDr. Jana Johnová, Ph.D.
garant oboru

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce, panu RNDr. Dominiku Rubášovi za milý přístup a bezproblémovou komunikaci při tvorbě mé bakalářské práce.

Dále děkuji paní ředitelce a učitelkám z mateřské školy, kde mi bylo umožněno realizovat mé metodické listy.

Velké díky patří mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Anotace

Cílem bakalářské práce je navrhnout metodické listy, které obsahují náměty z Veverčí naučné stezky a realizovat je s dětmi v mateřské škole.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část popisuje environmentální výchovu, environmentální senzitivitu, učení venku, vývoj dítěte v předškolním věku, naučné stezky a samotnou Veverčí stezku. Praktická část obsahuje devět vypracovaných metodických listů. Obsahy jednotlivých listů jsou rozděleny na výtvarnou výchovu, tělesnou výchovu a řízenou činnost tak, aby to zapadalo do denního režimu běžné mateřské školy. Všechny metodické listy jsou zrealizovány s dětmi v mateřské škole.

Klíčová slova

Environmentální výchova, naučná stezka, metodické listy, předškolní věk, mateřská škola.

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to design methodological sheets containing themes from the Squirrel Nature Trail and to implement them with children in kindergarten.

The bachelor thesis is divided into two parts. The theoretical part describes environmental education, environmental sensitivity, outdoor learning, child development in kindergarten, nature trails and the Squirrel Trail itself. The practical part contains nine developed method sheets. The content of each sheet is divided into art education, physical education and guided activities to fit into the daily routine of a regular kindergarten. All the method sheets are implemented with children in kindergarten.

Keywords

Environmental education, nature trail, method sheets, preschool age, kindergarten.

Obsah

Seznam zkratek.....	2
Úvod.....	3
1 Environmentální výchova	4
1.1 Definice environmentální výchovy.....	4
1.2 Příroda jako učitel.....	5
2 Doporučení pro rozvoj environmentální senzitivity v předškolním věku.....	6
3 Co dává žákům učení venku.....	8
3.1 Přínosy	8
3.2 Překážky.....	9
4 Environmentální výchova v RVP PV	10
5 Naučné stezky	11
5.1 Druhy naučných stezek.....	12
6 Dítě předškolního věku	13
6.1 Pohyb	14
6.2 Řeč	15
6.3 Jemná motorika.....	15
7 Veverčí naučná stezka v lesoparku Štěpánka, Mladá Boleslav.....	16
7.1 Obsah veverčí naučné stezky	16
7.2 Jednotlivé tabule naučné stezky.....	17
8 Příprava na samostatně vedenou činnost s dětmi v MŠ	22
8.1 Výtvarná činnost – lesní rostliny	22
8.2 Tělovýchovná chvilka – rozpětí křídel	25
8.3 Řízená činnost – přírodní lékárna	29
8.4 Výtvarná činnost – houby	33
8.5 Tělovýchovná chvilka – kde bydlíme	36
8.6 Řízená činnost – stromy lesa	40
8.7 Výtvarná činnost – čím se živíme.....	43
8.8 Tělovýchovná chvilka – kdo doskočí dál.....	46
8.9 Řízená činnost – stopy zvířat	50
9 Závěr.....	53
10 Seznam použité literatury	54

Seznam zkratk

CHKO	Chráněná krajinná oblast
MŠ	Mateřská škola
OMJ	Odlišný mateřský jazyk
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Úvod

Cílem této bakalářské práce je vytvoření námětů na metodické listy pro děti předškolního věku, které obsahují prvky z Veverčí naučné stezky v Mladé Boleslavi. Tuto práci jsem se rozhodla udělat z důvodu, že jsem minulý rok měla možnost učit za nemocnou paní učitelku a během mé práce jsem navštěvovala nedaleký lesopark Štěpánka. Při jedné z návštěv jsem si všimla naučné stezky a s dětmi jí prošla. Později mě napadlo, že bych mohla obsahy z tabulí vzít a pro děti připravit zajímavé činnosti do prostředí třídy mateřské školy.

Vytvořené metodické listy jsou tedy navrženy na práci s dětmi ve třídě. Volila jsem tak proto, jelikož z vlastní zkušenosti vím, že učení ve třídě je stále ještě nejběžnější způsob práce s dětmi. Tyto metodické listy jsou pouze orientační. Tudiž kdyby se kdokoliv chtěl metodickými listy inspirovat, je vždy možné již vytvořené činnosti přeměnit na činnosti venkovní či je upravit pro jakoukoliv věkovou skupinu dětí, se kterou se setkáme v mateřské škole. Domnívám se, že podstatný je ten prvotní námět a pokud bude někdo chtít listy využít, již není těžké tyto činnosti zrealizovat podle vlastních potřeb.

Také jsem touto prací chtěla poukázat na to, že je možné vzít podněty z venku a využít je při práci s dětmi ve třídě. Setkala jsem se s několika názory, že učení venku není možné kvalitně zrealizovat, ale položila jsem si otázku, proč nevzít přírodu za dětmi dovnitř, když děti nemají možnost jít za přírodou ven.

Využití naučné stezky k námětům na práci s dětmi v mateřské škole bylo z důvodu, že pokud se tyto metodické listy využijí, je to krásná příležitost vzít děti na čerstvý vzduch do přírody a stezku si projít. Naučná stezka a metodické listy mají stejné obsahy, a proto je dobré vzít děti na procházku a společně si znovu připomenout o čem se již hovořilo ve třídě.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se více přibližuje environmentální výchova a senzitivita. Popisují se naučné stezky, co to vůbec je a jaké existují druhy. V této části se také zmiňuje rozvoj jemné motoriky a vývoj dítěte po stránce pohybové a řečové.

Praktická část obsahuje jednotlivé návrhy metodických listů, které jsou vytvořeny pro práci s dětmi v mateřské škole.

1 Environmentální výchova

1.1 Definice environmentální výchovy

V současné době pojednává o environmentální výchově velké množství publikací. Díky těmto publikacím se nám naskytuje možnost několika definic environmentální výchovy:

„Dnes definujeme environmentální výchovu v nejširším slova smyslu jako veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, jehož cílem je především: zvyšovat spoluzodpovědnost lidí za současný i příští stav přírody a životního prostředí, rozvíjet tvořivost, citlivost a vstřícnost lidí k řešení problémů péče o přírodu, utvářet ekologicky příznivé hodnotové orientace, které kladou důraz na dobrovolnou střídmost, na nekonzumní, duchovní kvality lidského života, hledat příčiny ekologické krize a cesty k jejímu řešení.“ (Jančaříková, 2010, str. 9)

Probouzet v lidech kladný vztah k přírodě, nabádat k navozování vztahů s přírodou a celkově mít pozitivní vliv k životnímu prostředí je jedním z úkolů této výchovy (Leblová, 2016).

„Environmentální výchovu do vzdělávacích programů zařadili lidé, kteří připouštějí existenci environmentálních problémů, ale kteří zároveň věří, že to „má ještě smysl“, že se „ještě dá něco dělat“. Environmentální výchova je odezvou na vzrůstající počet lidí žijících na jednom místě, výchovou, jejímž cílem je vychovat a naučit žít lidi za změněných podmínek jinak.“ (Jančaříková, 2010, str. 5)

Rozhodneme-li se pro environmentální výchovu musíme si uvědomit, že na sebe přebíráme projekt velmi náročný a kontroverzní. Naším úkolem je docílit toho, aby děti zaujaly kladný postoj k životu kolem nich. Mít vliv na jejich způsob nahlížení na svět, na jejich chápání a hodnocení. Usilujeme o pozitivní ovlivnění dětského jednání, jejich životního stylu nebo jejich celoživotního směřování (Činčera, 2007).

Tato výchova je zcela dobrovolná a klade důraz na to, aby lidi navedla na správný způsob, jak se chovat k okolnímu světu. Zásadním je, aby dobré chování bylo uvědomělé. Jelikož se jedná o výchovu dobrovolnou, lidé by měli z vlastní vůle vědět proč se chovat dobře k okolnímu prostředí a tento způsob myšlení si udržet a zároveň předávat ostatním (Jančaříková, 2010).

Důležité je nepovažovat environmentální výchovu jako módní vlnu. Jedná se o velmi podstatný prvek ve výchově jedince. Cílem této výchovy proto také může být to, aby si každý

občas uvědomoval, že životní prostředí ovlivňuje svým každodenním chováním a měl by zvažovat své jednání (Šebešová, Šimonová, 2013).

Cílem environmentální výchovy je dát lidem prostor k vlastnímu objevování, získávání znalostí, vlastních názorů a hodnot. Každý by si měl uvědomovat svou odpovědnost a své dovednosti, kterými může přispět k zdokonalování životního prostředí (Činčera, 2007).

1.2 Příroda jako učitel

Existuje tvrzení, že je příroda nejlepší učitel, jelikož je schopná poskytovat velké množství podnětů. Pokud nebude zasahovat lidská činnost a přírodu necháme pracovat je schopná zastávat významnou edukační roli. Přirozené smysly dítěte se několik staletí vyvíjely v přírodě, a proto jsou pro dítě tyto podněty přiměřené (Jančaříková, 2010).

Environmentální výchova má více cílů a jedním z nich je rozvoj environmentální senzitivity neboli citlivosti k přírodě. Tento cíl může být naplněn, pokud se jeho dosažení realizuje ve vhodně diverzifikovaném přírodním prostředí. To je důvod, proč se klade velký důraz na prostředí, ve kterém se děti při environmentální výchově pohybují (Jančaříková, 2010).

Tento pojem se dá jednodušeji popsat jako určité cítění jemnosti a citlivosti k přírodnímu prostředí, které nás obklopuje. Člověk si při pobytu venku všímá barevnosti, různorodosti tvarů, různých zvuků a stínů. Jedná se o zažívání fascinace, určitého zalíbení, vcítění se do krásy okolní přírody. A toto citlivé vnímání přírody je environmentální senzitivita (Krajhanzl, 2010).

Environmentální výchovu můžeme chápat jako výchovu spojující tři oblasti. První oblast popisuje výchovu o životním prostředí, která zahrnuje převážně dimenzi faktografickou a empirickou. K uvědomování si estetických hodnot přírody vede druhá oblast, kterou je výchova v životním prostředí. Poslední, třetí oblast nám představuje výchovu pro životní prostředí. V této oblasti je zahrnuta výchova environmentálně ohleduplného jednání a také estetická dimenze (Činčera, 2007).

Prostředí, které děti obklopuje by mělo být bezpečné. Pokud se jedná o třídu, je dobré, když má velký prostor, vybavení by dětem nemělo bránit k pohybu a zároveň by měla třída podněcovat děti k environmentální výchově. Jestliže se děti učí o tom, že se třídí odpad je dobré, když se ve třídě vyskytují boxy pro to určené. Děti pak mají blíže nakročeno k environmentální výchově, když přijmou tento proces za přirozený.

Jestliže se učíme pečovat o životní prostředí je možné to uskutečňovat v prostředí třídy, ale musíme brát v ohledu i to, že děti se nejvíce učí zážitkem. Proto je dobré realizovat různé varianty přímého kontaktu s přírodou. Může se jednat o naučné výlety do přírody, kdy má zajímavosti a aktivity připravené vyučující nebo se může projít naučná stezka. Pro děti bývají velmi vzrušující návštěvy zoologických zahrad, kde se mohou učit jména zvířat přímo v jejich přítomnosti. Zpětnou vazbu lze realizovat ve třídě, kdy se dětem mohou připravit různé didaktické hry pro zopakování toho co se naučily při pobytu venku (Činčera, 2007).

2 Doporučení pro rozvoj environmentální senzitivity v předškolním věku

Jančaříková a Kapuciánová (2012) popisují doporučení pro rozvoj environmentální senzitivity v předškolním věku:

Pro dostatek přímých kontaktů s přírodou

Při rozvoji environmentální senzitivity je ideální, pokud děti tráví venku dvě hodiny a více. Pobyt venku by měl být koncipovaný buďto na školní zahradě anebo ve vhodném přírodním prostředí. Děti se v přírodě učí přirozeně, vnímají věci kolem sebe, všímají si živých tvorů, rostlin a terénu, je to samovolný proces učení, který se v dětech zakotví. Jde o objevování přírody kolem nás. Děti se mohou učit pečovat o záhonek na školní zahradě, případně o krmítko, mohou si také najít nějaký strom, který budou opečovávat. Tímto způsobem chování, se děti učí, jak správně pečovat o přírodu, že se rostliny nezašlapávají, při sbírání hub se houba bere opatrně, aby se neponičilo podhoubí a živým tvorům žádným způsobem neublížíme.

Dětem také může pomoci k pozitivnímu vztahu k přírodě, nějaké místo, které se navštěvuje pravidelně. Může se jednat o nějaký kus lesa, parku nebo i školní zahrady. Jde o to, aby se k tomuto místu děti vracely a společně ho opečovávaly. Děti si tak mnohem snadněji vytvoří vztah s tímto místem a budou se o něj starat, jelikož ho budou považovat za jejich „výtvor“. Je také dobré, když se určité oslavy mateřské školy přesunou na školní zahradu nebo do přírody. Může se jednat o narozeniny, Den země a jiné oslavy, které je možné realizovat v přírodě. Opět to slouží k upevnování dobrého vztahu dětí s přírodou.

Při pravidelnému pobytu venku se více poznávají přírodní jevy, rozšiřují se znalosti o těsných vazbách a vzájemných vztazích mezi živými a neživými organismy a seznamování a poznávání okolí kolem nás může mít za následek dobrou motivaci pro další učení. Dále se

upevňuje pozitivní vztah k přírodnímu prostředí a může se začít projevovat pocit sounáležitosti, díky kterému se tělo lépe vypořádá s psychickým stresem a negativními emocemi (Bianchi a kol., 2022).

Pro náležitou reflexi prožitků

Děti berou jako skvělé, když se do jejich činnosti zapojí paní učitelka, která projeví zájem o jejich aktivitu. V dětech to vyvolává pocit důležitosti a také si tím danou činnost více zapamatují při pozdější reflexi, jelikož je přítomnost paní učitelky vždy velice nadchne.

Je dobré, když děti poznávají přírodu s kamarádem nebo s blízkou osobou, mohou se navzájem vést a říkat si věci o kterých doposud nevěděly. Opět je to příjemný prožitek, jestliže ho může dítě s někým sdílet nebo případně vést jiného kamaráda a ukazovat mu krásy přírody, které mohl získat z vlastní zkušenosti.

Vhodné je čtení dětských knížek s příběhy o přírodě, primárně by se měly vybírat takové příběhy, které nějakým způsobem souvisí s tím, co děti daný den dělaly a tím vznikne užitečné propojení s jejich vlastní činností a zároveň vznikne větší pravděpodobnost, že budou děti schopné vlastní reflexe. Mohou spojit příběh z knihy se svým vlastním prožitkem a tím si opět prohloubí vztah s přírodou a bude pravděpodobnější, že si děti zapamatují to, co dělaly. Nejen knížky, ale také vhodné písničky mohou dětem pomoci při reflexi a uvědomění si co v přírodě během činností slyšely, jaké různé zvuky mohou být slyšeny nebo případně jaké zvuky děti slyší při pobytu venku.

Jestliže chceme od dětí získat kvalitní zpětnou vazbu a naším cílem je, aby si děti činnosti pamatovaly po delší dobu, je dobré, když pro děti uděláme činnosti něčím zajímavé. Například pokud se bavíme o včelách, je na místě, abychom si ukázaly živé včely. Buď se může zařídit návštěva včelaře nebo jít do přírody s lupou a včelku si najít společně s dětmi. Jakmile přijde na řadu reflexe, děti si činnosti spojí s tím, že viděly živé včely a zpětná vazba je pro děti hned jednodušší (Činčera, 2020).

Dobrý způsob reflexe je nakreslení obrázku. Jedná-li se o den nebo více dní kdy se čas trávil hodně venku je dobré dětem zadat úkol, aby nakreslily cokoliv, co si pamatují z pobytu venku. Děti mají volnou ruku v tom nakreslit obrázek podle vlastního uvážení, tím vznikne několik různých obrázků a při společném povídání si s dětmi tímto způsobem činnosti a aktivity připomeneme. Obecným zadáním úkolu nám vznikne několik vzpomínek a děti si tak mohou připomenout i to na co zapoměly (Činčera, 2020).

Pokud má mateřská škola prostředky na prožitkové nástěnky, je to jeden z nejlepších způsobů, jak ukázat, že byla práce a aktivita dětí zajímavá a zaslouží si být veřejně ukázána. Na nástěnku se mohou dávat jak fotografie, tak kresby. Mohou se vytvořit pamětní krabice, kam se budou ukládat předměty, které děti nějakým způsobem zaujaly během pobytu venku a budou jim připomínat dané místo.

3 Co dává žákům učení venku

3.1 Přínosy

Je všeobecně známo, že pobyt v přírodě je pro lidské zdraví velice prospěšný a lidé by měli kontakt s přírodou vyhledávat. Jestliže se tráví větší množství času v přírodě může to mít za následky posílení imunitního systému, obrnění se proti běžným nemocím a snížení hladiny cukru v krvi u diabetiků. Pobyt v přírodě pomáhá se stresem, depresí, obecně zlepšuje náladu. Zároveň je čas strávený venku dobrý pro tělo po fyzické stránce, díky většímu množství pohybu se snižuje riziko obezity a nadváhy.

Pravidelnou návštěvou přírody se můžeme vyhnout i dalším problémům. Může se jednat o pokles používání smyslů, zhoršení pozornosti, opakovaně se mohou projevat fyzické a emocionální onemocnění či zhoršení vidění, konkrétně horší krátkozrakost (Bianchi a kol., 2022).

Výuka venku může být pro děti příležitost více se sblížit se spolužáky. Je pravděpodobné, že v novém prostředí se děti budou projevovat a chovat jinak než ve třídě a díky tomu se děti více poznají a naskytne se příležitost navázat nové přátelské vztahy. Je možné, že děti, které se doposud nekamarádily mohu najít společnou notu v přírodě (Les ve škole, 2021).

Příroda v dětech probouzí vyšší zájem a když se děti aktivně zapojují má to za důsledek vzdělávací úspěchy. Jestliže nemají žáci žádnou motivaci k učivu a nechtějí mu ani věnovat pozornost je více pravděpodobné, že nedokážou vstřebávat vyučovanou látku. Čas strávený venku v dětech probouzí větší míru motivace a může to být způsobeno větším množstvím zábavy či krásou přírody. Učení venku dětem pomáhá k uspokojení základních psychologických potřeb – autonomie, kompetentnost, sounáležitost. Výuka venku více napomáhá k vlastnímu zapojení a přemýšlení. Tento způsob vzdělávání poskytuje žákům větší názornost a využívání různých vzdělávacích metod a díky tomu naplní odlišné potřeby všech žáků (Daniš, 2018).

3.2 Překážky

Jedna ze základních překážek je pedagogická orientace učitelů, jelikož velmi záleží na tom, jakou mají představu o naplňování potřeb dětí, jaká je podle nich správná podoba vzdělávání. Jestliže učitel neví, jak výuku vést, je logické, že nebude vědět k čemu by zrovna výuka venku mohla být dobrá, a tak i nadále bude vzdělávat zásadně ve třídě. Další překážka ze strany učitele je spojená s jeho vlastním vztahem k přírodě. Vyskytuje-li se absence hlubšího citu k přírodě a životnímu prostředí, učitel nebude vyhledávat způsob výuky venku, už z důvodu, že on sám nemá přírodu rád. Zásadní vliv na realizaci venkovního vzdělávání má také přístup ředitele školy k této alternativě. Může to být jak ze strany vedení, tak i samotných učitelů, kteří nevyhledávají nové způsoby a metody učení a raději jedou v zajetých stereotypch. A tím nejzásadnějším je mít všechno pod kontrolou. Je logické, že venku se nedají věci tak lehce řídit a udržet vše podle stanoveného plánu. Dále pak je obtížnější organizace třídy a zajištění pozornosti. Venku mohou nastat nečekané události, které by se daly využít jako příležitost k učení, ale je to zároveň narušitel plánu výuky a stanovených cílů. Učitelé pocítují tlak ze strany dodržování kurikula, které stanovuje velké množství vzdělávacích cílů a kompetencí, které podle učitelů je možné splnit pouze partnerským přístupem a než aby učitel alespoň vyzkoušel uvolněnější výuku venku, raději jí rovnou zavrhne a neodchýlí se od frontálního způsobu vyučování (Daniš, 2018).

V přírodě je velké množství podnětů, které na děti působí. Kolem nich se neustále něco děje, všechno je v pohybu. Přestože při pobytu venku se získává nová inspirace, zkouší se nové kreativní hry a činnosti a rozvíjí se fantazie, tak pro některé děti nemusí být pobyt venku vůbec jednoduchý. Pro ty, které nejsou zvyklé na venkovní prostředí a dokážou se soustředit jen když je kolem nich klid a jsou v uzavřené místnosti, není čas strávený venku vůbec příjemný. Dokonce se může jedna o pobyt s volnou hrou a je to pro děti výzva a někdy i nepříjemná záležitost (Les ve škole, 2021).

Překážky mohou být ze všech stran. Zatím nezmníněné překážky přicházejí ze strany rodičů. Jsou tací, kterým se nelíbí, že se jejich potomek pohybuje venku více než je třeba. A pokud se dítě vrátí z vycházky ušpiněné, je to velký problém. I když špinavé oblečení ukazuje, že dítě něco dělalo, může se z toho stát nepříjemný problém ze strany rodičů a vzniknou kvůli tomu zbytečné dohady. Dále se rodičům nemusí líbit výuka venku z hlediska bezpečnosti. Nemusí totiž věřit paní učitelce, že zvládne ohlídat celou třídu ve volném prostoru v parku či lese. Bojí se o své děti, a to je pochopitelné, ale jestliže rodiče svěří dítě do mateřské školy,

dávají tím najevo, že věří cizí osobě v péči o své dítě a neměl by tudíž být problém v tom, že děti tráví volný čas venku jinde než na školní zahradě.

4 Environmentální výchova v RVP PV

„Základním cílem environmentální výchovy v předškolním věku je podnítit v dětech touhu poznávat okolní svět a rozvíjet ji v hluboký a trvalý vztah k přírodě, který se později přemění v dovednost poznat v životním prostředí dysfunkce a v chuť přírodu aktivně chránit.“
(Jančaříková, 2010, str. 12)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) obsahuje pět vzdělávacích oblastí z nichž oblast Dítě a svět nejvíce přibližuje environmentální výchovu.

Učitel se snaží, aby mělo dítě na konci předškolního období alespoň nějaké povědomí o světě, který ho obklopuje a o vlivu člověka na životní prostředí. RVP PV (2021) popisuje konkrétní očekávané výstupy, které vypovídají o tom, co by mělo dítě na konci předškolního období dokázat:

Děti by při ukončení předškolního vzdělávání měly znát prostředí ve které se nejčastěji pohybují a orientovat se v něm. Jedná se o domov, mateřskou školu a její blízké okolí. Obecné orientaci a také bezpečnosti by měly přispívat časté procházky mimo areál mateřské školy, kdy se děti učí, co všechno se v jejich městě nachází, že se mohou věci měnit. Je dobré upozorňovat na změny v jejich městě, aby si uvědomovaly, že se někde něco staví, jinde likviduje, ukazovat zajímavé budovy nebo místa, ale také se setkávají se správným chováním na chodníku, při přecházení vozovky. Při seznamování se s pravidly na chodníku by měly být děti také upozorněny co by se mohlo stát, kdyby se chovaly jinak, upozorňování na předcházení nehodám a také by děti měly vědět na koho a kam se obrátit, pokud nějaký problém nastane. Seznámení dětí se základními telefonními čísly, které přivolají pomoc.

Děti by měly znát pravidla chování jak na chodníku, ale také v obchodě, u lékaře, na návštěvě a také v mateřské škole. S pravidly v mateřské škole se děti seznamují jako první a často jsou i spoluúčastníci při jejich zavádění. Správné chování uvnitř mateřské školy, ale také na zahradě, se dětem opakuje denně, a proto by tato pravidla měly znát ze všech nejlépe a mělo by pro ně být normální se chovat bezpečně a přátelsky.

Je důležité, aby děti měly povědomí o světě přírody, ale i o lidském. O přírodě se děti učí, že je rozmanitá, neustále v pohybu, změny ročních období a jaké jsou jejich znaky. Také by

měly mít povědomí o různých národech, lidských rasách, vědět, že existují odlišné kultury. Mít elementární povědomí o naší planetě Zemi a o vesmíru.

Při procházkách do přírody se dbá na změny v přírodě, jsou seznámeny s životy na louce, v korunách stromů, v potoce. Děti by měly vědět, že to, jak se chovají ve svém okolí má velký vliv na životní prostředí a jejich vlastní zdraví. Během vycházek mimo areál mateřské školy je také vhodné, když se děti učí všímat si věci, které jsou přírodě prospěšné a které jí naopak škodí. Je dobré, pokud se občas udělá tematická vycházka s cílem sbírání odpadků. Dětem se tím ukáže, že není pro životní prostředí dobré, když se odpad povaluje všude možně a měl by se vždy vyhazovat do koše. Čištěním města, kterým procházíme, ale také parku nebo lesa, do kterého se často chodí na vycházku, dětem ukazujeme, jak se dá jednoduše chránit naše okolí a život v něm.

5 Naučné stezky

Když se řekne naučná stezka, každý si představí něco jiného. Ale obecně se jedná o značenou trasu, jejíž cílem je podat návštěvníkovi poutavé informace, které popisují lokalitu, v níž se stezka vyskytuje. Obvykle to mohou být informace přírodovědné, vlastivědné, či historické. Informační tabule se mohou vyskytovat na určitých místech se záměrem upozornit na oblast, která je potřeba chránit anebo vyzdvihnout krásu naší přírody. Jako poslání naučných stezek se považuje vzdělávání veřejnosti (Kocián, 2023).

Naučných stezek je po celé České republice nepřeborné množství. Existují stezky, které návštěvníka mohou informovat o historii či kultuře procházeného území. Jiné mohou blíže popisovat historické památky a informovat o archeologických zajímavostech (Šírová Motyčková, Šír, 2009).

Pod pojmem naučná stezka se dá představit několik možných variant, je to dosti široký pojem. Jestliže má nějaká trasa zastavení, které seznamuje návštěvníky s místem, krajinou nebo jim poskytuje zajímavou informaci, dá se to považovat za naučnou stezku. Může se jednat o panely, QR kódy, body navazující na brožuru apod. Je možné, že jsou stezky rozmístěny tak, aby se vzájemně neprotínaly, ale dá se najít i takové místo nebo trasa na které se vyskytuje více naučných stezek najednou. Při výskytu více stezek na jednom místě se může stát, že jsou stezky nesystematicky budovány a všechny poskytují návštěvníkovi stejné informace, přesto že jsou od jiných tvůrců (Medek a kol., 2016).

Přes všechny shon všedních dnů je dobré si občas najít čas a udělat něco pro své zdraví. Na to jsou naučné stezky v přírodě ideální. Jsou samozřejmě i stezky, které se nachází na významném místě a nemusí to být v přírodě. Ovšem je známo, že při procházce na čerstvém vzduchu se čistí mysl, čerpá nová energie a při této příležitosti není na škodu dozvědět se více informací o krajině, kterou procházíme.

Další cíl naučných stezek je ukázat vzájemné vztahy v přírodě a její vývoj, a to všechno v souvislosti s lidskou činností. Stezky ukazují, jaké následky má lidské zasahování do přírody. Umístění stezek dává možnost ukázat zásahy a nechat návštěvníka zhodnotit, zda je to pozitivní či negativní ovlivnění přírody a zároveň se stezky snaží o probuzení zájmu o přírodu (Čeřovský, Záveský, 1989).

5.1 Druhy naučných stezek

Naučné stezky slouží k rozšíření vědomostí a povědomí o krajině či historii. J. Čeřovský a A. Záveský (1989) uvádí, že můžeme stezky dělit do několika kategorií.

První dělení je podle místa výskytu. Díky existenci některých stezek se můžeme podívat do chráněných oblastí, která by za jiných okolností nebyla zpřístupněna.

- a) **stezky s jejich celou trasou ve volné přírodě**
- b) **stezky, jejichž určitá část prochází chráněnou oblastí**
- c) **stezky, které celou svou délkou zasahují do chráněné oblasti**

Další dělení, je podle toho, pro koho je trasa určená:

- a) **Pěší**
- b) **Cyklisti**
- c) **Vodáci**

Naučné stezky podle jejich délky:

1/ **Krátké trasy**

Jedná se o stezky, které se pohybují svou vzdáleností do 5 kilometrů. Bývají obsahově bohaté a často jsou okružní.

2/ **Středně dlouhé trasy**

Trasy bývají dlouhé 5–15 km. Může se jednat o stezky okružní, ale není to pravidlem. Jsou i stezky s odlišným místem začátku a konce. Co se týče obsahové stránky, mají ji poměrně bohatou.

3/ Dlouhé trasy

Vzdálenost těchto tras se pohybuje přes 20 km. Mohou být rozdělené na etapy.

Poslední dělení je podle způsobu obsluhy:

1/ Samoobslužná naučná stezka

Trasa je navržena tak, že ji návštěvník může procházet sám a jako pomůcka mu může sloužit průvodcovský text, který může získat předem anebo na místě. Může se jednat o tištěnou brožuru či o moderní audiovizuální pomůcku. Pokud není k dispozici průvodcovský text nachází se vysvětlující tabule přímo na trase. Tyto typy stezek mají tu výhodu, že si návštěvník plánuje procházení stezky sám podle vlastního uvážení, možností a fyzické zdatnosti. Sám si určí, kolik informací chce přijmout a jaký čas chce na naučné stezce strávit.

2/ Stezka s kombinovaným výkladem

Jedná se o trasy, které jsou vybavené jak vysvětlujícími tabulemi, tak je možné získat tištěnou průvodcovskou brožuru, jejíž obsahem jsou černobílé i barevné obrázky. Zároveň lze sjednat doprovod s osobním výkladem s pracovníky dané CHKO. Trasa s výkladem je možná pouze pokud bude předem ohlášená skupina návštěvníků, kteří mají zájem o osobního průvodce.

3/ Naučné stezky s průvodcovskou službou

Zkušený průvodce, který má dostatečné množství informací o trase, provází návštěvníky a poskytuje jim výklad. Může se jednat o prohlídky krasových jeskyní či skalních měst. Výklad na naučných stezkách bývá příležitostně, v určité dny nebo po předchozí dohodě s organizací provozující naučnou stezku. Výhoda osobního průvodce je v tom, že může ihned reagovat na změny v přírodě, aktuální terén stezky, květiny, které jsou v rozpuku, přítomnost zvířete či na jakýkoliv zvuk, který upoutá jejich pozornost. Dále může uzpůsobit svůj výklad věku návštěvníků a případně dávat důraz na věci o které projevují zájem.

K. Šírová Motyčková a J. Šír uvádí, že mohou existovat také stezky, které nemají informativní tabule, ale jednotlivá zastavení obsahují pouze číslo a návštěvník si musí sehnat tištěného průvodce.

6 Dítě předškolního věku

V předškolním věku dítěte, jedná se o období od 3–6 let, se odehrává hned několik zlomových milníků. Děti v tomto období jsou akční, neustále v pohybu a zásobené spoustou energie. Věci, které je fascinují chtějí prožívat a zkoumat naplno. Je dobré, když děti zkoušejí a objevují co nejvíce, jelikož se ve všem, co děti dělají od hry, přes malování až po vyprávění,

odráží kreativita a fantazie. Během předškolního období se dítěti výrazně rozšíří slovní zásoba, a tím se u něj zdokonaluje schopnost přesněji se vyjadřovat. Také už je schopné samo plánovat a řešit problém (Allen, Marotz, 2002).

Dítě se vyvíjí neustále a v tomto konkrétním období se u dítěte posiluje tělesná, intelektová, pohybová, citová a společenská stránka. Děti v předškolním věku jsou aktivní a jestliže má o něco zájem, je schopné si podněty opatřit samo vlastním úsilím (Matějček, 2005).

6.1 Pohyb

Běhání, skákání, lezení po žebříku, manipulaci s míčem jako je házení a kopání bereme za samozřejmost. V předškolním období se významně posiluje a rozvíjí schopnost udržovat rovnováhu. Jedná se o skákání na jedné noze, přecházení po laně na zemi či v nižší výšce po lavičce. Také si děti mohou osvojovat jízdu na kole a plavání. Je časté, že v tomto věku začínají dívky docházet do tanečních kroužků. Pokud má dítě příležitost a možnost, tak před vstupem do mateřské školy již umí lyžovat (Matějček, 2005).

Děti mívají velkou potřebu pohybu. Proto jsou pro ně ideální hry kde se poskakuje, skáče a co možná nejvíce se zapojuje celé tělo. Jsou velmi aktivní, často můžeme děti v tomto věku najít, jak lezou po stromech, dělají kotrmelce, hrají si na honěnou s ostatními dětmi a rády využívají hrací prvky na dětských hřištích. Baví je skluzavky a později nachází děti předškolního věku velkou zálibu v houpačkách. Rády se pouštějí do nových objevů, zajímají je různé způsoby pohybu jako je lezení po zemi, šplhání, skákání a plížení se (Bacus, 2004).

Na konci předškolního období dítě zkusí nové aktivity, pro které by již měl mít dispozice. Jsou to fyzické aktivity, u kterých je žádoucí, aby dítě mělo dobrou rovnováhu. Jedná se zejména o aktivity jako je bruslení, skákání přes švihadlo nebo jízda na skateboardu. Dítě zdokonaluje koordinaci pohybů a začíná mít dobrý smysl pro rytmus (Bacus, 2004).

Také mají velmi v oblibě pohyb na různé písničky a do různého rytmu, toto vybití je často k dispozici v mateřské škole, kdy se dětem pouští hudba jako kulisa k různým činnostem. Někdy je hudba pouze jako doprovod a jindy jsou děti přímo vybízeny, aby se do hudby vžily.

Dítě v předškolním věku si osvojuje hrubou ale i jemnou motoriku. Postupně se učí ovládat grafomotorické prvky, zdokonaluje správný úchop psací potřeby, z držení celou dlaní postupně přechází na špetkový úchop (Allen, Marotz, 2002).

6.2 Řeč

„Postupně se řeč stává prostředkem komunikace, vztahů, spolupráce, usměrňování sociálních interakcí a zároveň také nástrojem myšlení. Zásadním obdobím pro vývoj řeči je období do šesti až sedmi let s tím, že nejprudší tempo je do tří až čtyř let.“ (Bednářová, Šmardová, 2015, str. 28)

V tomto období se řeč dětí zdokonaluje. Děti se učí mluvit plynule a slovní zásoba se rozšiřuje. V oblíbě jsou nesmyslné rýmy, různé hry a kombinování slov. Během předškolního období dítě přichází na to, jak řeč funguje. Stále se rozšiřuje slovní zásoba, díky níž je dítě schopno tvořit delší věty, správně používat tvary sloves, větný zápor nebo příslovce. Při skloňování a časování ještě stále dělá chyby. Pokroky také dělá při pojmenovávání věcí a když používá slovesné časy. Děti bývají velmi hovorné, chtějí se učit nová slova, často se dotazují, co znamenají daná slova, která dítě ještě nezná (Bacus, 2004).

Řeč se stále vyvíjí, a tak se může stát, že zpočátku může dítě koktat. Je to způsobeno tím, že myšlenky dítěte jsou stále ještě rychlejší než slova. Na konci předškolního období dítě mluví zcela plynule a nenajde se skoro žádná chyba v gramatice. Je schopné správně používat zájmena, časování sloves a slovesné časy (Bacus, 2004).

Jedinec nachází krásu a různorodost v řeči, a proto využívá jakékoliv situace, aby mohl mluvit. Může se jednat o takzvanou vnitřní řeč či mluvení nahlas sám k sobě nebo k druhým lidem (Čáp, 1983). Je typické, že dítě v tomto období pokládá často a rádo otázky typu proč, kdy, kdo a kolik, ale zároveň je schopné odpovídat na tyto otázky. Orientuje se v předložkách na, v, pod, před, za. Před vstupem do základní školy o sobě dítě dokáže říct základní informace, jméno, příjmení, zda je chlapec či děvče, vyjmenuje sourozence a některé děti zvládají říct telefonní číslo domů a také umí zpívat a recitovat jednoduché básničky (Allen, Marotz, 2002).

6.3 Jemná motorika

Dítě v mateřské škole má k dispozici velké množství činností, které rozvíjejí jeho jemnou motoriku. Může se jednat o různé stolní aktivity, kdy má dítě k dispozici skládání, přiřazování, provlékání, třídění podle různých kritérií, stavění.

Při tvoření během výtvarné výchovy má dítě k dispozici výběr z několika výtvarných technik – malování, kreslení, modelování, tupování, různé druhy rezerv (např. vosková rezerva), frotáž či tvoření z přírodnin.

V předškolním věku se děti seznamují s činnostmi, které vyžadují určitou přesnost a obratnost. Neměli bychom zapomínat také na hmatové vnímání, je důležitou součástí raného věku. Představuje totiž významnou úlohu při objevování světa. Napomáhá také k rozvoji komunikace a emocí a má zásadní vliv na usměrňování tělesného napětí. Děti v předškolním věku se seznamují s činnostmi, které vyžadují určitou přesnost a obratnost (Bednářová, Šmardová, 2015).

Dětská kresba nám toho dokáže hodně ukázat. Podle ní je možné zjistit duševní vyspívání a díky ní je nám k dispozici svět dítěte, o kterém jsme nevěděli. Dítě je schopné prostřednictvím kresby vyjádřit to, co slovy někdy ani vyjádřit nedokáže a nemůže (Matějček, 2005).

Kreslení či malování začíná mít určitý záměr, jestliže se dítěti výtvar nepovedl podle představ ve finále ho označí za něco jiného, víc tomu podobného (Allen, Marotz, 2002). Pokud se jedná o kreslení, malování či pracovní listy, je nutné, aby se dbalo na správné sezení a správný úchop psací potřeby. Pokud se toto u dítěte zanedbává můžou se mu v budoucnosti objevit vážnější problémy.

V předškolním věku si dítě rádo hraje s plastelínou, baví ho stavění z kostek, zkouší se učit manipulovat s nádobou plnou tekutiny (přenášení, přelévání). Již je schopné samo zapnout zip a knoflíky, navlékat korálky. Také začíná mít v oblibě vybarvování omalovánků. V pozdějším věku se naučí i zavazování tkaničky, správně držet psací potřebu špetkovým úchopem a umí být samostatný a přesnější při vystřihování (Allen, Marotz, 2002).

7 Veverčí naučná stezka v lesoparku Štěpánka, Mladá Boleslav

V rámci projektu o oživení lesoparku Štěpánka v Mladé Boleslavi, byl vytvořen návrh naučné stezky. Vytvoření naučné stezky již nezapadalo do projektu o znovuoživení lesoparku, ale stal se z toho samostatný projekt. Naučná stezka je vhodná pro děti předškolního věku a děti nižšího školního stupně základního vzdělávání (Pánková, 2016).

7.1 Obsah veverčí naučné stezky

„Naučná stezka obsahuje deset zastavení, která by dětem měla přiblížit život v lese. Průvodcem se stala veverka obecná, která dostala název podle místa stezky – Štěpánka. Veverka byla vybrána z důvodu hojného výskytu v dané lokalitě. Děti se u každého panelu dozví nové informace ze života veverek, hravou formou i další poznatky o životě ostatních obyvatel lesa, o stromech, o lesních plodech, houbách a léčivých bylinách. Většina herně-

naučných panelů obsahuje i fyzické úkoly, které mají dětem stezku zpestřit – u některých stanovišť musí přecházet po rozhoupané větvi, přelézat roští bez dotknutí nebo házet šiškami na cíl.“ (Pánková, 2016)

7.2 Jednotlivé tabule naučné stezky

1/ Úvodní tabule

Tabule, kterou naučná stezka začíná poskytuje návštěvníkům obecné informace o tom, co je čeká a přivítání veverky Štěpánky. Také se zde nachází mapa, která ukazuje, kudy naučná stezka vede a znázorňuje, kde se nacházejí jednotlivé tabule s úkoly.

Text z tabule:

„Vítejte na naučné stezce Veverky Štěpánky

Na krátké procházce se seznámíte s tím, jak my veverky žijeme, co rády snídáme, kde si potravu hledáme, kde bydlíme... ale abych byla spravedlivá i k ostatním zvířátkům a rostlinám, dozvíte se i spoustu dalších užitečných informací. U každého zastavení na vás čekají nové poznatky a zážitky. Ne vždy to ale bude jednoduché. My veverky jsme plaché, a proto buďte trpěliví, splňte všechny úkoly, a na konci našeho putování lesem se na vás budu těšit.“ (Pánková, 2016)

2/ Čím se živíme

Na první zastávce čeká návštěvníky přiřazování zvířat k jejich potravě pomocí provazu.

Ježek západní – slimák, žížala, stonožka

Veverka obecná – lískový oříšek, bedla jedlá, borová šiška

Strakapoud velký – borová šiška, lýkožrout smrkový (kůrovec) a jeho larva

Kuna lesní – hraboš polní, třešně, vejce

Text z tabule:

„Jako každá veverka už od rána sháním něco k snědce. Hledání potravy mi zabere převážnou většinu dne. Nejráději si pochutnám na semenech šišek, houbách, různých lesních plodech a... Přiřadíš lano k mé oblíbené potravě? A co ostatní obyvatelé lesa, co mají rádi?“ (Pánková, 2016)

3/ Kde bydlíme

Na další zastávce se pomáhá zvířatům schovat do jejich úkrytů. Jednotlivá zvířata jsou znázorněna na desce, která se dá odklopit a pod deskou je znázorněn úkryt. Přiřazování zvířat je pouze slovní a pro kontrolu se odkryje deska se zvířetem.

Text z tabule:

„Své hnízdo si budu v korunách stromů, jako stavební materiál používám mech, lýko, trávu a listí. Mé hnízdo je kulaté, vchod má ze spodu, občas má i únikový východ. Hnízda si ve svém teritoriu budu několik, každé mi zabere až 5 dní práce. Víš, kde bydlí moji lesní sousedé?“
(Pánková, 2016)

Tato tabule je první, která obsahuje dodatečný úkol, kterým je přechod přes závěsnou lávku, která má znázorňovat rozhoupanou větev.

4/ Jak daleko doskočíme

Ukázání, jak daleko doskočí určité zvíře. Návštěvníci mají možnost si osobně vyzkoušet skoky a zjistit jako jaké zvíře zvládnou skočit.

Žába – 1,3 m

Zajíc – 2,2 m

Liška – 3,1 m

Veverka – 4,2 m

Kůň – 8 m

Člověk – 8,95 m

Jelen – 10 m

Text z tabule:

„Při skocích ze stromu na strom nám pomáhá náš huňatý ocas, který funguje jako kormidlo. Jsme schopné překonat vzdálenost delší než 4 metry. Jakému zvířeti se podobáš Ty? Kam doskočíš?“ (Pánková, 2016)

5/ Stromy lesa

Při procházení naučné stezky mají stromy po cestě cedule s názvem. Může se jednat o nabídku procvičení stromů a také slouží jako zopakování stromů a jejich plodů pro tuto tabuli.

Jedná se o tabuli, kde se přiřazuje strom – šiška (plod) – větev. Na tabuli jsou dvě řady, každá s třemi krychlemi, které jsou přidělané na tyči a dají se otáčet. Jako kontrola slouží odklápěcí destička se správnými možnostmi, která je umístěna pod krychlemi.

Stromy

První řada: dub letní, borovice vejmutovka, javor mléč, smrk ztepilý

Druhá řada: buk lesní, jírovec maďal, lípa srdčitá, modřín opadavý

Text z tabule:

„Už víš, že mezi mé oblíbené jídlo patří smrkové a borové lišky, žaludy, bukvice a další lesní plody a semena. Dokážeš je ale přiřadit ke správnému stromu a jeho listu/jehlici?“
(Pánková, 2016)

„Když skáču ze stromu na strom, musím mít dobrý odhad vzdálenosti. Jak jsi na tom Ty? Trefíš se šiškou na cíl? POZN. u tohoto stanoviště bude v blízkosti umístěný dřevěný kruh, u tabule bude dřevěný hranol s označením vzdálenosti hodů. Dítě se bude muset šiškou (kterou si bude muset najít, v okolí jich je dostatek) trefit do kruhu.“ (Pánková, 2016)

6/ Jakou máme stopu

Toto zastavení seznamuje návštěvníky s lesní zvěří a jejich stopami. Tabule obsahuje odklápěcí destičky. Navrchu destičky je stopa zvířete a po odklopení se ukáže zvíře, kterému stopa patří. Stopy se na tabuli různě kříží a vždy vedou ke své destičce, kde je stopa ve velkém zobrazení.

Zvířata: prase divoké, veverka obecná, liška obecná, zajíc polní, srna obecná, vrabec polní, kachna divoká.

Text z tabule:

„Abych v přírodě přežila, musím mít dobrou orientaci a přehled. Orientuješ se Ty ve stopách lesních zvířat? Poznáš například stopu lišky? Které zvíře jí zkřížilo cestu a mělo tak namále?“ (Pánková, 2016)

7/ Jak jsme veliké

Nadcházející tabule umožňuje porovnat si rozpětí křídel s ptákem.

Rozpětí:

Orel skalní – 220 cm

Výr velký – 170 cm

Káně lesní – 130 cm

Jestřáb lesní – 110 cm

Sova pálená – 90 cm

Vrabec obecný – 21 cm

Text z tabule:

„My veverky obvykle dorůstáme velikosti 19–23 centimetrů, s ocasem můžeme mít až 35 centimetrů. Mezi naše predátory patří lesní šelmy (kuny, lišky, divoké kočky...), draví ptáci a sovy. Porovnej své rozpětí s ptáky.“ (Pánková, 2016)

8/ Co sníst nesmíme

Další zastávka na naučné stezce návštěvníky seznamuje s houbami, které jsou jedlé, nejedlé a jedovaté. Tabule obsahuje obrázky hub, které jsou na odklápěcích destičkách a po odklopení se ukáže, zda je houba jedlá, nejedlá či jedovatá.

Houby: muchomůrka červená (jedovatá), křemenáč borový (jedlá), holubinka tmavolemá (nejedlá), smrž obecný (jedlá), muchomůrka zelená (jedovatá), liška obecná (jedlá), čirůvka bílá (nejedlá), hřib žlutomasý (jedlá)

Text z tabule:

„Jako každá veverka si dělám pořádné zásoby na zimu. V zimě moc aktivní nejsem, zimním spánkem ale neusínám. Do dutin stromů si schovávám houby, které nasbírám. Občas je můžeš vidět i napíchnuté na větvičkách, kde si je suším. Ne všechny houby jsou ale jedlé, některé jsou dokonce velmi jedovaté, které bys mi vybral/a?“ (Pánková, 2016)

9/ Lesní pexeso

Na této tabuli mají návštěvníci k dispozici pexeso lesních keřů a jejich plodů. Obrázky jsou ve dvou řadách na dřevěných deskách, které jsou přidělané k tyči, díky které se dají desky otáčet dokola.

Vybrané keře: brusnice brusinka (brusinky), ostružiník (ostružiny), růže šípková (šípek), jeřáb černý (jeřabiny), jahodník obecný (lesní jahody)

Text z tabule:

„Ročně přivedu na svět ve dvou vrzích až 10 mláďat, z toho jich ale pouze několik přežije první zimu. Pro jejich výchovu potřebuji spoustu energie. Víš, které keře mají chutné plody? Zahraj si se mnou pexeso a najdi tak keř a jeho plod – při každém špatném otoční Tě čeká pět dřepů! Příroda se s nikým nemazlí.“ (Pánková, 2016)

10/ Přírodní lékárna

Poslední tabule obsahuje lesní rostliny a ukazuje návštěvníkům co léčí. Na tabuli je znázorněný kluk, který kolem sebe má lesní léčivé rostliny a každá rostlina má tečkovanou čáru a ta vede k místu, které léčí.

Vybrané léčivé rostliny: lípa srdčitá (horečka), šalvěj přeslenitá (dutinová ústní), plicník lékařský (plíce), zeměžluč lékařská (zažívání), jitrocel kopinatý (otevřené rány), mateřídouška obecná (rýma a nachlazení), náprstník červený (srdce), brusinka (močové cesty), jinan dvoulaločný (mysl), borůvka (zrak), divizna (zvukovod), heřmánek pravý (pleť), kopřiva (vlasy), ostropestřec mariánský (játra)

Text u tabule:

„Jsi v cíli. Doufám, že se Tvé putování zdařilo a že nyní víš o životě v lese více. Pokud se Ti tu líbilo, ráda Tě kdykoliv uvidím.“ (Pánková, 2016)

„Měl/a bys také ale vědět, že les není pouze domovem zvířat a rostlin. Má i další důležitá poslání. Bez lesů by nefungovala přírodní rovnováha, lesy jsou plícemi planety Země, lesy zadržují vodu, a tak zabraňují záplavám, bez lesů by nebylo dřeva na výrobu různých věcí, bez lesů by nebylo malebné krajiny. Nezapomeň tedy „Jak se budeš o les starat, tak se bude starat on o Tebe.“ (Pánková, 2016)

„Příkladem Ti mohou být i lesní léčivé rostliny – víš, které Ti pomohou při různých nemocích a zraněních.“ (Pánková, 2016)

8 Příprava na samostatně vedenou činnost s dětmi v MŠ

8.1 Výtvarná činnost – lesní rostliny

Třída: 15 dětí, věk 5–7 let

1. Téma (popř. podtéma): Lesní rostliny

2. Rozvíjená vzdělávací oblast

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a svět

3. Klíčové kompetence

- „Ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog.“ (Smolíková, 2021, str. 12)
- „Komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými; chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou.“ (Smolíková, 2021, str. 12)

4. Dílčí cíle dle RVP PV

- „Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.“ (Smolíková, 2021, str. 15)

5. Konkrétní očekávané výstupy

- Procvičování jemné motoriky – stříhání
- Děti budou vědět, jak vypadají lesní plody

6. Organizační formy

- Individuální výuka – ve třídě u stolečku

7. Uplatněné výchovné a vzdělávací metody

- Slovní – motivace
- Názorná – ukázání obrázků
- Praktická – vlastní práce dětí

8. Pomůcky

- Obrázky lesních plodů – brusinka, ostružina, šípek, jeřabina, lesní jahody; bílá čtvrtka A4, tubové lepidlo, nůžky, pastelky, na karton namotaná vlna, zelená temperová barva, štětec, černý permanentní fix

9. Hodnotící metody

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 30 minut	Činnosti učitele: <i>Výtvarná činnost</i>	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Na dnešek jsem si pro vás připravila něco, co roste v lese, poznaly byste co to je?“ Paní učitelka ukáže obrázky lesních plodů. Povídá si s dětmi o těchto plodech. „A my si dnes vyrobíme takovou naši vlastní louku, kde budou růst tyto plody.“</p> <p>Hlavní činnost:</p> <p>Plody mají kolem sebe předkreslený rámeček, kolem kterého budou děti plody vystříhovat. (Je to z důvodu, že plody mohou být pro děti náročně vystříhnout.)</p> <p>Reflexe: „Líbí se ti tvoje louka? Pamatuješ si, jak se ty plody jmenují? Máš hotovo, děkuji ti za tvoji práci.“</p>	<p>Děti sedí u stolečku, poslouchají a odpovídají.</p> <p>Děti dostanou bílou čtvrtku a karton s omotanou vlnou. Dítě vezme vlnu, natře ji zelenou temperou a bude tiskat na čtvrtku. Tím vznikne louka. Jakmile je louka hotová, odloží se stranou a děti začnou vybarvovat obrázky plodů – mají k dispozici již vybarvené plody, aby věděly, jak dané plody vypadají.</p> <p>Děti budou vybarvovat jak plod, tak i jeho okolí, až po předkreslený rámeček.</p> <p>Jakmile mají všechny plody vybarvené a vystřižené, vezmou si lepidlo a na svou louku tyto plody libovolně nalepí. Poté se černým permanentním fixem podepíší.</p> <p>Dítě sedí u stolečku a odpovídá.</p>	<p>Ráno si děti bere paní učitelka ke stolečku postupně jak přicházejí.</p> <p>Vlna uvázaná na kartonu slouží jako tiskátko. Vlnu si budou natírat děti samy.</p> <p>Obrázky jsou v přiměřené velikosti, aby se všechny plody vešly na čtvrtku A4.</p> <p>Kdo se neumí podepsat, podepíše ho paní učitelka.</p>

Reflexe činnosti

Tato činnost se dělala u jednoho stolečku. Celé vyrábění trvalo 40 minut. Atmosféra při práci byla příjemná. Děti lesní plody znaly, jediné, co jim dělalo problém byla jeřabina. Věděly, že něco takového existuje, ale název nikdo nevěděl. Je dobré děti ze začátku činnosti postavit, aby se mohly při obtiskování lépe opřít.

Reflexe dětí

Všechny děti se před vyráběním podívaly na louku, která jim sloužila jako vzor a pak již vybarvovaly bez předlohy, jelikož lesní plody znaly. Během vyrábění začaly samy od sebe vyprávět, jak se jim líbí procházky v lese a jak často chodí s rodiči a sbírají lesní plody a houby. Bylo na dětech vidět, že si činnost užívají.

Sebereflexe

Mohu říci, že aktivita se mi povedla a děti vyrábění bavilo. Od nikoho nezaznělo, že ho aktivita nebaví nebo že už nechce vyrábět. Během vyrábění jsem děti pozorovala a mohla jsem vidět jaké děti spolu kamarádí, jejich výsledné výrobky byly velmi podobné, zvolily stejné barvy a rozmístění plodů na čtvrtku.

8.2 Tělovýchovná chvilka – rozpětí křídel

Třída: 15 dětí, věk 5–7 let

1. **Téma (popř. podtéma): Rozpětí křídel**

2. **Rozvíjená vzdělávací oblast**

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a svět

3. **Klíčové kompetence**

- *„Řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost.“* (Smolíková, 2021, str. 11)

4. **Dílčí cíle dle RVP PV**

- *„Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.“* (Smolíková, 2021, str. 15)

5. **Konkrétní očekávané výstupy**

- Procvičování hrubé motoriky – různé pohyby rukou
- Dítě bude mít pojem o různých velikostech ptáků

6. **Organizační formy**

- Hromadná výuka – na koberci v herně

7. **Uplatněné výchovné a vzdělávací metody**

- Slovní – motivace
- Názorná – předvedení cviků
- Praktická – provedení cviků dětmi

8. **Pomůcky**

- Tamburína, dřevěná vajíčka, obruče

9. **Hodnotící metody**

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 20 minut	Činnosti učitele: Tělovýchovná chvílka	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti, jestli pak znáte nějaké ptáky, kteří žijí v přírodě a můžeme je někdy spatřit?“ Diskuse s dětmi. Povídání si o daných 6 ptácích – zda je děti znají. „A my si dnes na ty ptáky zacvičíme.“</p> <p>Hlavní činnost: <u>Zahřátí</u> „Jak si děti myslíte, že skáče takový vrabec?“ Takto se bude pokračovat se všemi ptáky. Paní učitelka položí otázku, jak si děti myslí, že se daný pták pohybuje a následně bude představen pohyb, jakým se budou pohybovat.</p> <p><u>Vydýchání</u> Rozkročené nohy. Nádech nosem, ruce nad hlavu. Výdech pusou, hluboký předklon.</p> <p>„Dnes se budeme protahovat s dřevěným vajíčkem.“</p> <p><u>Protahení</u> Paní učitelka chodí po koberci a postupně pokládá obruče. Při pokládání obruče se řekne jméno jednoho dítěte. Jakmile všechny děti sedí, dostanou dřevěné vajíčko.</p> <p>Opakování každého cviku podle potřeby.</p>	<p>Děti sedí na koberci v kruhu. Po přivítání dne paní učitelka oznámí téma.</p> <p>Děti říkají a ukazují svoje nápady. Když se předvádějí jednotliví ptáci, děti se pohybují volně po koberci. Vrabec – skoky snožmo, ruce na ramena – malá křídla Sova – chození po špičkách, ruce jsou pokrčené v loktech u těla a dlaně jsou malá křídla Jestřáb – dlouhé pomalé kroky, ruce upažené, dělají velká křídla Káně – křídla jako vrabec, běh Výr – křídla jako sova, běh Orel – křídla jako jestřáb, běh</p> <p>Děti zůstanou na svých místech a všichni se společně vydýcháme.</p> <p>Děti se postaví do řady.</p> <p>stoj – střídavé otáčení hlavy do stran rozhýbání rukou – postupné zvětšování kroužků. V jedné</p>	<p>Při volném pohybu po koberci dbáme na bezpečnost.</p> <p>Opakujeme 3x</p> <p>Paní učitelka si tím sama určí, kde budou děti sedět.</p>

	<p><i>Rušná část</i> Paní učitelka hraje na tamburínu. Když přestane hrát, upozorní tím děti, že se bude říkat nějaký pták.</p> <p><i>Relaxace</i> „Každý pták si chce po dlouhém létání odpočinout. Lehne si na záda, možná i zavře oči, pokud chce a zhluboka se nadechne nosem a vydechne pusou (opakování 3x). Když se pořádně vydýchá, tak zahýbe prsty na nohou, pak zvedne nohy do výšky a pořádně si je vyklepe, aby si také na chvíli odpočinuly. Nohy položí zpátky dolů, a to samé udělá i s křídly. Takže zahýbe prsty na rukou a pak je zvedne a také proklepe. Ruce položí natažené nad hlavu a pořádně protáhne.</p>	<p>ruce se drží vajíčko, poté se vajíčko předá do druhé ruky a cvik se zopakuje opačným směrem</p> <p>široký stoj rozkročný, vzpažit – vajíčko se kutálí po celém těle, po jedné noze až ke špičce, po zemi přeputuje k druhé noze, po druhé noze putuje zpátky do vzpažení</p> <p>stoj spojný, vzpažit – vajíčko se kutálí po celém těle až ke špičkám a zase zpátky do vzpažení</p> <p>sed zkřížný skrčmo – střídavě otáčíme hlavou do stran</p> <p>sed zkřížný skrčmo, vzpažit – ruce s vajíčkem mírně pokrčíme a hlavou hýbeme do stran – děláni zvonečku</p> <p>sed, vzpažit – vajíčko se kutálí přes tělo ke špičkám a zpátky</p> <p>sed pokrčmo – podávání vajíčka pod kolena</p> <p>sed – vajíčko se podává za zády, po chvíli se změni směr</p> <p>Obdoba hry na sochy Rychlý rytmus – děti běhají po koberci. Bez doprovodu – předvádí se daný pták.</p> <p>Po dohrání hry si děti najdou volné místo na koberci, lehnou si na záda a poslouchají paní učitelku.</p>	<p>Děti dávají pozor na změnu rytmu. Během této hry nikdo nevypadává.</p>
--	---	--	---

	<p>Pak ruce vrátí zpátky k tělu, a ještě se párkrát nadechne, vydechne. Jakmile je vydýchaný, tak se může pomalu posadit.“</p> <p>Reflexe: Paní učitelka si s dětmi sedne do kroužku a ptá se jich: „Jak se vám líbilo dnešní cvičení? Pamatujete si jaké ptáky jsme tu dnes měly?“ Následně dětem poděkuje za dnešní cvičení.</p>	<p>Jakmile všechny děti sedí, paní učitelka je vyzve, aby se posadily do kroužku.</p>	
--	---	---	--

Reflexe činnosti

Navrhovaný čas na aktivitu 20 minut nebyl dodržen. Celá činnost trvala 30 minut, a to z důvodu, že cvičení děti bavilo.

Před cvičením byly děti informovány o bezpečném chování a po celou dobu tělovýchovné chvílky bylo vidět, že dávají pozor na to, aby se jim a ani nikomu jinému nic nestalo. Při popisování jednotlivých cviků se nevyskytl problém s porozuměním ze strany dětí. Přestože ve třídě byly dvě děti s odlišným mateřským jazykem, tak zadanému úkolu porozuměly a nevznikl žádný problém v tom, že by se děti cítily nesví.

Reflexe dětí

Dětem se líbilo, že mohou běhat po celé herně. Byly také vidět vzájemné vztahy mezi dětmi, kdo s kým kamarádí a jak na sebe děti vzájemně reagují. Společně vymýšlely jednotlivé pohyby ptáků. Během celé aktivity byla příjemná atmosféra. Nebylo na nikom vidět, že ho činnost nebaví, všechny děti byly dobře naladěné a tělovýchovnou chvílku si užívaly.

Sebereflexe

Při tělovýchovné chvílce jsem měla dobrý pocit z toho, že jsem zvolila lehké cviky, které děti bez problému zvládnou, a to se také potvrdilo na tom, že si děti aktivitu užívaly. Při vysvětlování cviků mě všechny děti poslouchaly a nemusela jsem si říkat o pozornost a zbytečně děti napomínat. Naprostá pozornost je spojená s tím, když děti činnosti baví, chtějí se dozvědět více, a tak pozorně naslouchají každému slovu. Aktivita se mi vydařila a později během vycházky jsem zaznamenala, že si děti ukazují jednotlivé pohyby ptáků, které jsme dříve v herně cvičily.

8.3 Řízená činnost – přírodní lékárna

Třída: 15 dětí, věk 5–7 let

1. Téma (popř. podtéma): Přírodní lékárna

2. Rozvíjená vzdělávací oblast

- Dítě a svět
- Dítě a jeho tělo

3. Klíčové kompetence

- „Ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog.“ (Smolíková, 2021, str. 12)

4. Dílčí cíle dle RVP PV

- „Uvědomění si vlastního těla.“ (Smolíková, 2021, str. 15)
- „Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).“ (Smolíková, 2021, str. 17)

5. Konkrétní očekávané výstupy

- Procvičování jemné motoriky – vyznačování částí těla
- Děti budou znát části svého těla

6. Organizační formy

- Hromadná výuka – na koberci v herně

7. Uplatněné výchovné a vzdělávací metody

- Slovní – motivace
- Názorná – ukázání obrázků
- Praktická – označení nemocné části těla dětmi

8. Pomůcky

- Role papíru, černý fix, magnetická tabule, pastelky, obrázky rostlin: lípa srdčitá, šalvěj přeslenitá, plicník lékařský, zeměžluč lékařská, jitrocel kopinatý, mateřídouška obecná, náprstník červený, brusinka, jinan dvoulaločný, borůvka, divizna, heřmánek pravý, kopřiva

9. Hodnotící metody

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 25 minut	Činnosti učitele: Řízená činnost	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti, my si dnes budeme povídat o našem těle, a proto si teď někoho vyberu, abychom ho obkreslili.“ Paní učitelka si vybere dítě. Vybrané dítě si lehne na záda na papír, ruce dá natažené lehce od těla. Jakmile je dítě obkreslené, papír se připevní na magnetickou tabuli.</p> <p>Hlavní činnost: „Máme tu obrys postavy, ale ještě tomu něco chybí, co myslíte?“ Paní učitelka bude postupně brát děti, aby dokreslily obličej, vlasy, uši. „Já tu mám nějaké rostliny. Všechny rostliny jsou léčivé, ale každá rostlina vyléčí něco jiného. Budu vám rostliny ukazovat, vždy řeknu název, pak vám dám hádanku a uvidíme, zda uhodnete, co rostlina léčí.“</p> <p>Lípa srdčitá – horečka „Když máte teplotu, tak kam vám maminka pokládá dlaň?“</p> <p>Šalvěj přeslenitá – dutina ústní „Aby vás přestalo bolet v krku, kam si dáváte sirup?“</p> <p>Plicník lékařský – plíce „Když jste nemocní a jdete k paní doktorce, tak ona vás vždy poslouchá takovým přístrojem. Věděly byste, kam přístroj pokládá a co tam máte?“</p> <p>Zeměžluč lékařská – zažívání „Něco špatného sníte a pak vás někde bolí.“</p>	<p>Děti sedí na koberci před magnetickou tabulí v půlkruhu.</p> <p>Při obkreslování se střídají.</p> <p>Sedí v půlkruhu.</p> <p>Děti sedí, poslouchají a pokud vědí odpověď přihlásí se. Když odpoví správně, vezme si barevnou pastelku a vybarví dané místo. Takto to pokračuje se všemi rostlinami. Děti se střídají.</p>	<p>Dítě se bude obkreslovat celé.</p>

<p>Jitrocel kopinatý – otevřené rány na kolenou „Když spadnete, tak si můžete něco odřít? Máme to na nohách.“</p> <p>Mateřídouška obecná – rýma a nachlazení „Hodně smrkáte, tak se říká, že máte?“</p> <p>Náprstník červený – srdce „Na hrudníku nám něco bije, co to je?“</p> <p>Brusinka – močové cesty „Když chodíme často čůrat, je to špatně a tato rostlina nám s tímto problémem pomůže.“</p> <p>Jinan dvoulaločný – mysl „Abychom něco udělaly, tak potřebujeme něčím přemýšlet.“</p> <p>Borůvka – zrak „Co musíme mít zdravé, abychom dobře viděli?“</p> <p>Divizna – zvukovod „A co musíme mít zdravé, abychom dobře slyšeli?“</p> <p>Heřmánek pravý – plet' „Když máme nějaký pupínek, tak kde se nám obvykle udělá?“</p> <p>Kopřiva – vlasy „Máme to na hlavě, kluci to mají krátké a holčičky to můžou mít dlouhé?“</p> <p>Reflexe: Když jsou všechny rostliny vyznačené, tak si s dětmi zopakujeme, jaké části těla jsme si říkali. Paní učitelka se dětí zeptá, jestli se jim činnost líbila a poděkuje jim za dnešní aktivitu.</p>	<p>Děti sedí, poslouchají a odpovídají.</p>	<p>Uhodnout močové cesty je pro děti náročné. Proto se zde nejedná o hádanku, ale o informaci.</p>
--	---	--

Reflexe činnosti

Časové rozvržení bylo dodrženo. Celá činnost byla naplánovaná tak, aby děti celou dobu jen neseděly a alespoň trochu se hýbaly. Byla využita magnetická tabule a děti měly tak možnost jít vybarvit část těla a zažít si svoji chvíli slávy. Při reflexi byly děti schopné říct jaké části těla vybarvily a jakou otázkou jsem se na jednotlivé části ptala. Jen malá část dětí věděla,

jak se některé léčivé rostliny jmenují, ale skoro nikdo si nedokázal vzpomenout na to, co daná rostlina léčí.

Reflexe dětí

Děti neudrží moc dlouho pozornost, a proto bylo těžší celou činnost uskutečnit a dokončit. To, co děti nejvíce bavilo bylo obkreslování postavy a následné vybarvování jednotlivých částí lidského těla. Byly děti, co dávaly pozor celou dobu. Všimla jsem si, že děti, co mají odlišný mateřský jazyk nevydržely poslouchat celou dobu. Myslím si, že to bylo způsobeno tím, že úplně nerozuměly, a tak je nebavilo sedět a poslouchat, ale jakmile nastal čas na vybarvení části těla zpozorněly.

Sebereflexe

Během aktivity bylo vidět, že děti vybraná činnost moc nebaví, a proto jsem z toho neměla moc dobrý pocit. Musela jsem častěji žádat o pozornost. Bylo náročné vést činnost a zároveň děti oslovovat a vyžadovat klid. Snažila jsem se zapojit celou třídu, ale ani tak jsem nezaujala všechny. Z činnosti jsem neměla tak dobrý pocit jako z tělovýchovné chvílky, ale i tak si myslím, že se mi aktivita povedla.

8.4 Výtvarná činnost – houby

Třída: 14 dětí, věk 5–7 let

1. Téma (popř. podtéma): Houby

2. Rozvíjená vzdělávací oblast

- Dítě a svět
- Dítě a jeho tělo

3. Klíčové kompetence

- *„Řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.“* (Smolíková, 2021, str. 11)

4. Dílčí cíle dle RVP PV

- *„Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.“* (Smolíková, 2021, str. 15)
- *„Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách.“* (Smolíková, 2021, str. 28)

5. Konkrétní očekávané výstupy

- Procvičování jemné motoriky – vystřihování, lepení
- Děti budou vědět, že máme jedlé a jedovaté houby

6. Organizační formy

- Individuální výuka – ve třídě u stolečku

7. Uplatněné výchovné a vzdělávací metody

- Slovní – motivace
- Názorná – ukázání obrázků
- Praktická – vlastní práce dětí

8. Pomůcky

- Šablona houby, temperová barva, štětec, kelímek s vodou, nůžky, tubové lepidlo, kapesníčky, tužka, bílá čtvrtka, interaktivní tabule, obrázky hub

9. Hodnotící metody

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 20 minut	Činnosti učitele: <i>Výtvarná činnost</i>	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Co všechno roste v lese a my to můžeme jíst? Ano, přesně tak, můžou to být různé plody a taky houby. A právě ty houby tu dnes mám.“</p> <p>Hlavní činnost: Dětem se ukážou obrázky hub na interaktivní tabuli. Povídání si to tom, jaká houba je jedlá a jaká ne, jak se všechny jmenují a jak se k houbám chováme. Následuje otázka, „Pamatuješ si jaká jedovatá houba je nejznámější? (<i>Muchomůrka červená</i>) A právě tuhle houby si dnes vyrobíš.“</p> <p>Reflexe: „Jak se ti líbí tvoje houba? Pamatuješ si, jak se jmenuje? A pamatuješ si ještě nějakou houby? A víš, jestli je jedlá nebo ne? Děkuji ti za tvoji práci.“</p>	<p>Děti sedí u stolečku, poslouchají a odpovídají.</p> <p>Děti dostanou bílou čtvrtku a obkreslí šablonu houby. Poté natrou klobouk červenou temperovou barvou. Když tohle mají hotové, vezmou si nůžky a budou vystřihovat šest puntíků, které budou předkreslené na bílé čtvrtce. Po vystřihnutí si vezmou tubové lepidlo a bílé puntíky nalepí na klobouk. Jako poslední si vezmou proužek papírového kapesníku (předem nastříhané paní učitelkou) polepí nohu houby lepidlem, kousek pod kloboukem a poté budou kapesníček postupně krabatit na nohu houby. Tím se udělá tzv. prsten. A muchomůrka je hotová.</p> <p>Po celou dobu je zapnutá interaktivní tabule a děti tak mají možnost se při reflexi na tabuli podívat a vzpomenout si na ostatní houby.</p>	<p>Ráno si děti paní učitelka bere ke stolečku postupně tak, jak přicházejí.</p>

Reflexe činnosti

Výrobek nebyl náročný, a proto dětem netrvalo dlouho houby vyrobit. Časové rozvržení bylo dodrženo a všechny děti stihly výrobek udělat. Děti zvládly výrobek bez dopomoci a nevyskytl se žádný problém. Velikost puntíků byla zvolena taková, aby je děti zvládly samy vystříhnout. Děti zvládaly většinu hub pojmenovat a ty známější houby poznaly všichni.

Reflexe dětí

Děti houby znaly z minulosti, takže pro ně nebylo tak náročné je pojmenovat. Bylo vidět, že je vyrábění baví a zvládají to bez větších problémů. Při vyrábění byla příjemná atmosféra, děti si společně povídaly.

Sebereflexe

Aktivitu jsem si užila. Potěšilo mě, když jsem viděla, že byl vybrán lehký výrobek a děti s ním neměly problém. Při vyrábění jsem děti poslouchala a občas se zapojila do jejich konverzace, ale převážně jsem je spíše jen pozorovala a nechávala jsem činnosti volný průběh. Činnost byla v ranních hodinách, když děti přicházely do třídy, takže chodily jednotlivě ke stolečku a interaktivní tabuli a individuálně jsem se jich ptala na houby a zda je znají. Myslím si, že povídat si s dětmi individuálně bylo lepší, než kdyby to bylo ve skupině, protože takhle se děti nebály cokoliv říct a odpověď byla vždy na nich. Na dětech s OMJ bylo vidět, jak jsou rády, že můžou odpovídat samy a nikdo je v odpovídání nepředběhne.

8.5 Tělovýchovná chvílka – kde bydlíme

Třída: 14 dětí, věk 5–7 let

1. **Téma (popř. podtéma): Kde bydlíme**

2. **Rozvíjená vzdělávací oblast**

- Dítě a svět
- Dítě a jeho tělo

3. **Klíčové kompetence**

- „*Se zajímá o druhé i o to, co se kolem děje; je otevřené aktuálnímu dění.*“ (Smolíková, 2021, str. 13)
- „*Dokáže rozpoznat a využívat vlastní silné stránky poznávat svoje slabé stránky.*“ (Smolíková, 2021, str. 13)

4. **Dílčí cíle dle RVP PV**

- „*Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.*“ (Smolíková, 2021, str. 15)
- „*Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu.*“ (Smolíková, 2021, str. 27)

5. **Konkrétní očekávané výstupy**

- Procvičování hrubé motoriky – prolézání překážkové dráhy
- Děti budou vědět, kde zvířata bydlí

6. **Organizační formy**

- Hromadná výuka – na koberci v herně

7. **Uplatněné výchovné a vzdělávací metody**

- Slovní – motivace
- Názorná – předvedení cviků
- Praktická – provedení cviků dětmi

8. **Pomůcky**

- Dřívka, obruče, žebřiny, kužele, 2 židle, velká obruč, lavička, lano

9. **Hodnotící metody**

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 30 minut	Činnosti U: Tělovýchovná chvílka	Činnosti D:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti, my si dnes ukážeme, kde v lese mohou žít zvířata. Ukážeme si, jak každé zvíře chodí nebo i leze do svého domečku. Víte, jaká zvířata žijí v lese? A některá zvířata bydlí ve vysoké trávě, některá pod zemí a některá dokonce i na stromě a my si dnes na ta zvířata zacvičíme.“</p> <p>Hlavní činnost: <u>Zahřátí</u> „Budu hrát na dřívka a vy pozorně poslouvejte rytmus a podle toho se budete pohybovat různě rychle.“</p> <p><u>Vydýchání</u> Rozkročené nohy. Nádech nosem, ruce nad hlavu. Výdech pusou, hluboký předklon.</p> <p><u>Rozhýbání</u> „Každý si najděte volné místo na koberci.“ Cvičení bude probíhat pomocí obruče. Opakování cviků podle potřeby.</p>	<p>Děti sedí na koberci v kruhu a poslouchají.</p> <p>Děti běhají za sebou dokola po koberci.</p> <p>Hra na dřívka: Děti běhají a vnímají rychlost hry na dřívka. Změny jsou od rychlého běhu k velmi pomalé chůzi.</p> <p>Děti zůstanou na svých místech a všichni se společně vydýchají.</p> <p>Děti stojí na koberci a každý dostane jednu menší obruč.</p> <p>Cviky: Obruč leží na zemi před námi. stoj – střídavě otáčení hlavy do stran rozhýbání rukou – postupné zvětšování kroužků Stoj v obruči – hluboký předklon Široký stoj rozkročný – nohy jsou mimo obruč – hluboké úklony – k jedné noze poté k druhé Stoj s obručí před námi – skoky do obruče a ven</p>	<p>Vnímání změny rytmu.</p> <p>Opakujeme 3x</p>

	<p>„Pojďte mi prosím přinést obruče a jdeme postavit překážkovou dráhu.“</p> <p><u>Rušná část</u> „Děti, teď mě dobře poslouchajte. Povím vám a ukážu, jak se zvířata dostávají do svých domečků, potom to zkusíte taky.“ Paní učitelka vypráví o zvířatech, a přitom prochází překážkovou dráhu. „Například takový Lýkožrout, ten žije pod kůrou stromu a ten musí opatrně lézt nahoru a dolů. Straka létá do svého hnízda. Liška leze do své nory, co má v zemi. Puštík má velká křídla a musí dávat pozor, aby se vešel mezi větve stromu. Taková užovka, ta se musí do svého úkrytu, který má pod kameny, doplazit. A veverka, ta skáče z větve na větev a musí dávat velký pozor, aby náhodou nespadla, pořád si musí hlídat svoji rovnováhu. A takhle se zvířata dostávají do svých úkrytů. Dokážete mi to teď celé zopakovat, abych věděla, zda jste dávaly pozor?“</p> <p><u>Relaxace:</u> „Zavřete si oči na představte si, jak ta zvířata lezou a létají do svých domečků. Jak se užovka plazí mezi kameny,</p>	<p>Sed do obruče – nohy natažené, předklony Sed rozkročný – úklony k jedné poté k druhé noze Sed, nohy natažené – obruč chytíme do rukou a budeme si ji předávat za zády – na jednu stranu a poté na druhou</p> <p>Děti odnášení obruče a pomáhají stavět překážkovou dráhu.</p> <p>Překážková dráha Děti stojí v řadě, tak aby všichni viděli na překážkovou dráhu. Překážková dráha je postavená na koberci dokola.</p> <p>Žebřiny (lýkožrout) – lézt nahoru a dolů</p> <p>Kužele (straka) – slalom, běh Tunel (liška) – prolézání Velká obruč navlečená na židlích (puštík) – podlézání</p> <p>Lavička (užovka) – leh a přitahování</p> <p>Lano (veverka) – udržení rovnováhy</p> <p>Děti procházejí dráhu, a přitom paní učitelka povídá jaké zvíře jsou.</p> <p>Když si všichni dráhu prošly, bude se společně uklízet. Po úklidu si děti lehnou na koberec.</p>	
--	---	--	--

	<p>puščík létá mezi větvemi a veverka skáče z větve na větev. Hezky zhluboka se nadechněte nosem, vydechněte pusou. Zvedněte nohy, ruce a pořádně si je vyklepejte. Položte je zpátky na koberec, ještě jednou se pořádně nadechněte nosem, vydechněte pusou. Až budete vydýchaný, tak se pojd'te posadit do kruhu.“</p> <p>Reflexe: „Jak se vám líbilo dnešní cvičení? Jaká zvířata jsme tu dnes měli? A věděly byste jak se každé to zvíře dostávalo do svého úkrytu? Děkuji vám za dnešní cvičení.“</p>	<p>Děti sedí na koberci v kruhu, poslouchají a odpovídají.</p>	
--	---	--	--

Reflexe činnosti

Při stavění překážkové dráhy děti pomáhaly, tím byl prostor na to, aby si děti dráhu prošly i několikrát, a i tak se stihlo časové rozvržení. Děti byly informovány o bezpečnosti při procházení dráhy. Celková činnost se povedla velmi dobře.

Reflexe dětí

Bylo vidět, že děti mají překážkové dráhy v oblibě a tuto činnosti si velice užívaly. Při procházení dráhy se děti navzájem povzbuzovaly a tím se vytvořila příjemná atmosféra. Kdyby bylo na dětech, tak dráhu procházejí celý den.

Sebereflexe

Velice mě potěšila reakce dětí a díky tomu jsem byla během tělovýchovné chvílky uvolněná a lépe se mi s dětmi pracovalo. Při procházení dráhy jsem dětem říkala, jaké zvíře právě jsou a když si jí všichni několikrát prošly, byla řada na mně a děti přitom říkaly co jsem zrovna za zvíře. Druhé procházení dráhy paní učitelkou není nutné, ale hodí se to jako rekapitulace. Mile mě překvapilo, že si děti všechna zvířata pamatovaly.

8.6 Řízená činnost – stromy lesa

Třída: 14 dětí, věk 5–7 let

1. **Téma (popř. podtéma): Stromy lesa**

2. **Rozvíjená vzdělávací oblast**

- Dítě a svět
- Dítě a ten druhý

3. **Klíčové kompetence**

- „Uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení.“ (Smolíková, 2021, str. 11)
- „Se dokáže ve skupině prosadit, ale i podřídí, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje; v běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku; je schopné respektovat druhé, vyjednávat, přijímat a uzavírat kompromisy.“ (Smolíková, 2021, str. 12)

4. **Dílčí cíle dle RVP PV**

- „Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).“ (Smolíková, 2021, str. 17)
- „Rozvoj kooperativních dovedností.“ (Smolíková, 2021, str. 23)

5. **Konkrétní očekávané výstupy**

- Děti poznají stromy, jejich plody a listy

6. **Organizační formy**

- Hromadná výuka – na koberci v herně
- Skupinová – na koberci v herně

7. **Uplatněné výchovné a vzdělávací metody**

- Slovní – motivace
- Praktická – přiřazování předmětů

8. **Pomůcky**

- Obrázky stromů: dub letní, borovice vejmutovka, javor mléče, smrk ztepilý, buk lesní, jírovec maďal, lípa srdčitá, modřín opadavý

9. **Hodnotící metody**

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 25 minut	Činnosti učitele: Řízená činnost	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti my si dnes uděláme takový menší výlet do lesa. Byly jste už někdy v lese? A co v takovém lese můžeme vidět? V lese bývá hodně stromů vidíte? A já jsem vám dnes přinesla pár těch stromů ukázat.“</p> <p>Hlavní činnost: Paní učitelka postupně dětem ukazuje obrázky stromů, listů a plodů.</p> <p>Otázky: „Zná někdo tento strom?“ „Je jehličnatý nebo listnatý?“ „Co na něm může růst?“ „Jak se říká plodům tohoto stromu?“ „Věděly byste jaké stromy jsou opadavé a jaké ne? Podle čeho se to pozná?“ Po otázkách se opět všechny stromy zopakují. „Teď vás rozdělím do skupin. Každá skupina dostane obrázky některých stromů a jejich plodů. A vaším úkolem bude přiřadit k sobě správné kartičky.“ Rozdělení dětí do skupin. Určení jejich místa na koberci. Paní učitelka bude obcházet skupinky a případně pomáhat.</p> <p>Reflexe: „A já jsem zvědavá, jestli jste si nějaký ten strom zapamatovaly?“ Opět se zopakují všechny stromy. „Líbila se vám dnešní aktivita? Jaký strom se vám nejvíce líbil? Děkuji vám za vaši pozornost.“</p>	<p>Děti sedí na koberci před magnetickou tabulí v půlkruhu, poslouchají a odpovídají na otázky.</p> <p>Děti sedí a odpovídají</p> <p>Když jsou všechny skupinky hotové, děti se přemístí k další hromádce.</p> <p>Jakmile se všechny skupiny vystřídaly u všech hromádek, posadí se děti do kruhu na koberci.</p>	<p>Počet skupin dle počtu dětí v daný den. Stromy se opakují, ale hromádky jsou vždy v jiných kombinacích. Tím si děti stromy lépe procvičí.</p> <p>Živé stromy se opět ukážou na procházce.</p>

Reflexe činnosti

Doba trvání proběhla ve stanoveném čase. Děti pracovaly rychle a spolupracovaly, tudíž nebyl žádný problém s časem a nestíháním. Obrázky byly připevňovány na magnetickou tabuli, aby na ně děti viděly. Díky tomu byla u dětí vidět snaha dávat pozor, protože si každý chtěl zažít pocit jít k tabuli a připevnit obrázek.

Reflexe dětí

Činnost sklidila úspěch. Děti dávaly pozor po celou dobu aktivity. Bylo na nich vidět, že je činnost baví, myslím si, že jeden z důvodů byl ten, že některé stromy už znaly, tudíž se je neučily a jen si to opakovaly. Činnost ve skupinách je bavila a dokázaly spolu bez problému spolupracovat.

Sebereflexe

Z činnosti jsem měla dobrý pocit. Při povídání si o stromech děti dávaly pozor, spolupracovaly. Před kooperací jsem rozdělila děti do skupin tak, aby ve skupinách byly vyrovnané síly a děti s OMJ jsem dala do skupin k dětem, které byly šikovnější a dokázaly vysvětlovat jednotlivé věci dětem, které si nebyly jisté, jak obrázky přiřadit.

Při následné procházce jsme šli do lesoparku Štěpánka, kde jsme si zopakovaly stromy, které jsme si říkaly společně ve třídě.

8.7 Výtvarná činnost – čím se živíme

Třída: 19 dětí, věk 5–7 let

1. **Téma (popř. podtéma): Čím se živíme**

2. **Rozvíjená vzdělávací oblast**

- Dítě a svět
- Dítě a jeho tělo

3. **Klíčové kompetence**

- „*Samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.*“
(Smolíková, 2021, str. 12)

4. **Dílčí cíle dle RVP PV**

- „*Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí.*“ (Smolíková, 2021, str. 15)
- „*Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření).*“
(Smolíková, 2021, str. 19)

5. **Konkrétní očekávané výstupy**

- Procvičování jemné motoriky – modelování
- Děti budou vědět, co jedí drobní živočichové

6. **Organizační formy**

- Individuální výuka – ve třídě u stolečku

7. **Uplatněné výchovné a vzdělávací metody**

- Slovní – motivace
- Názorná – ukázání obrázků
- Praktická – vlastní práce dětí

8. **Pomůcky**

- Obrázky zvířat, obrázky toho, co jedí, modelína, podložka
- **Ježek západní** – lýkožrout smrkový a larva, borová šiška
- **Veverka obecná** – slimák, žížala, stonožka
- **Strakapoud velký** – hraboš polní, třešně, vejce
- **Kuna lesní** – lískový oříšek, borová šiška, bedla jedlá

9. **Hodnotící metody**

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 20 minut	Činnosti učitele: <i>Výtvarná činnost</i>	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Já tu mám obrázky zvířat a schválně jestli budete vědět co by tak mohla jíst.“ Ukáží se dětem obrázky – ježka, veverky, strakapouda a kuny. Povídání si s nimi o tom, co by mohli jíst. Následují obrázky, na kterých bude vždy několik věcí k jídlu a společně s dětmi se přiřadí danému zvířeti.</p> <p>Hlavní činnost: „A aby neměli hlad, tak jim teď to jídlo vymodelujeme. A protože by si mohli závidět, že někdo má víc jídla než ten druhý, tak si vždy vyberte jedno jídlo od každého zvířete, co budete vyrábět.“</p> <p>Reflexe: „Co jsi to vyrobil? A pro jaké zvíře to je? Líbí se ti to? Děkuji ti za tvoji práci.“</p>	<p>Děti sedí u stolečku, poslouchají a odpovídají.</p> <p>Děti dostanou modelínu a podložky na kterých budou vyrábět.</p> <p>Děti si vyberou celkem 4 věci a začnou modelovat.</p> <p>Jakmile mají děti hotovo, popíší svůj výtvar a poté ho odnesou na místo určené pro výstavy, kde budou obrázky zvířat a každý předmět dá k danému zvířeti.</p>	<p>Ráno si děti bere paní učitelka ke stolečku postupně tak, jak přicházejí.</p>

Reflexe činnosti

Tato výtvarná chvílka je spíše oddychová, časově není třeba jinak omezovat. Čas, který byl stanovený se dá bez problému dodržet. Metoda modelování byla zvolena z důvodu procvičování jemné motoriky a také, aby děti měly výtvarnou výchovu i v 3D rozměru, a ne pouze na papíře.

Reflexe dětí

U činnosti vydržely sedět dlouho a bylo na nich vidět, že je to velice baví. Před modelováním jim byla ukázána předloha, jak jednotlivá potrava pro zvířata vypadá, ale poté bylo pouze na jejich tvořivosti, jak jídlo pro zvířata vymodelují. Některé děti vymodelovaly čtyři různé

druhy potraviny a u toho skončily, ale našly se i takové děti, které činnost natolik bavila, že u stolečku vydržely modelovat po celou dobu kdy byla činnost k dispozici. Jelikož byl stůl dostatečně velký, nebyl problém, že některé děti vyrábí delší dobu. Všichni se bez problému vešly k jednomu stolu.

Sebereflexe

Z aktivity jsem měla radost. U stolečku panovala velice příjemná atmosféra a s dětmi jsem si povídala o tom kdo chodí do lesa a krmí zvířátka a když mi děti vyprávěly co zvířátkům vyrobily bylo na nich vidět, že je modelování opravdu bavilo. Tato aktivita se dá realizovat nejen při ranních činnostech, ale je možné ji uskutečnit také při odpoledních hrách. Mám zkušenosti, že děti jakákoliv ruční práce baví, tudíž by nemusel být problém modelovat v jakýkoliv čas během dne.

8.8 Tělovýchovná chvílka – kdo doskočí dál

Třída: 19 dětí, věk 5–7 let

1. Téma (popř. podtéma): Kdo doskočí dál

2. Rozvíjená vzdělávací oblast

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a svět

3. Klíčové kompetence

- *„Zpřesňuje si početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti.“ (Smolíková, 2021, str. 11)*

4. Dílčí cíle dle RVP PV

- *„Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí.“ (Smolíková, 2021, str. 15)*

5. Konkrétní očekávané výstupy

- Procvičování hrubé motoriky (skákání) a číselné řady (počítání skoků)
- Děti budou vědět, jaké zvíře skočí dál

6. Organizační formy

- Hromadná výuka – na koberci v herně

7. Uplatněné výchovné a vzdělávací metody

- Slovní – motivace
- Názorná – předvedení cviků
- Praktická – provedení cviků dětmi

8. Pomůcky

- Provaz, obrázky zvířat, provázky

9. Hodnotící metody

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 30 minut	Činnosti učitele: Tělovýchovná chvílka	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti, když jdete do lesa můžete potkat různá zvířata. Jaká například? A my se dnes těmi zvířaty staneme. Ale aby se tak stalo, tak budeme muset čarovat.“</p> <p>Hlavní činnost: <u>Zahřátí</u> Zařikávadlo: „Čáry máry fuk, ať tu není žádný kluk, ať tu nejsou žádné holčičky, ať tu... (např. skáčou samé žabičky). Čarování před každým zvířetem bude společné, v podřepu u kruhu, který je vytvořený pomocí provazu.</p> <p><u>Vydýchání</u> Rozkročené nohy. Nádech nosem, ruce nad hlavu. Výdech pusou, hluboký předklon. „Teď se budeme volně procházet po koberci, já budu vyprávět příběh a vy musíte dávat pozor a dělat to, co dělám já ano? Tak jdeme na to.“</p> <p><u>Protážení – Příběh</u> „Procházíme se po lese. Podíváme se doprava, tam rostou jehličnaté stromy. Když se podíváme doleva uvidíme listnaté stromy. Nad</p>	<p>Na koberci je vytvořený kruh z provazu, děti si kolem něj sedají do podřepu.</p> <p>Zvířata: Žába – skoky jako žába Zajíc – skoky snožmo, ruce představují uši Liška – pomalá chůze, po špičkách, ruce na hrudi napodobují tlapky Veverka – cupitání, ruce na hrudi, jako malé tlapky Kůň – cval, předvádění zvuku koně, ruce jsou kopyta Člověk – běh Jelen – dlouhé kroky, ruce v bok Děti se budou pohybovat jedním směrem kolem provazu. Paní učitelka cvičí s dětmi.</p> <p>Děti zůstanou na svých místech a všichni se společně vydýchají.</p> <p>Volný pohyb dětí po koberci. Paní učitelka chodí s dětmi. Chůze. Otáčení hlavy do stran.</p>	<p>Opakujeme 3x</p>

	<p>námi zpívají ptáci a svítí sluníčko. Procházíme zrovna místem kde rostou borůvky. Můžeme si některé utrhnout. Musíme dávat pozor kudy jdeme. Všude po lese jsou různé překážky, tak abychom o ně nezakopli. Došli jsme až k jezírku. Půjdeme si trochu namočit nohy. Nohy jsme si namočili a teď si je musíme usušit.“</p> <p><i>Rušná část</i> „Kdo si pamatuje, jaká zvířata jsme čarovali? My si teď ukážeme, jak daleko tato zvířata dokážou doskočit.“ Paní učitelka má připravené odměřené provázky se vzdáleností skoku každého zvířete. Na začátku provázku je obrázek daného zvířete. Postupně bude natahovat provázky a ukazovat dětem kam každé zvíře doskočí. Všechny provázky budou začínat od čáry, která je znázorněná provazem. „Teď budete chodit postupně a zkusíte si, jak daleko dokážete doskočit.“</p> <p>Když se všechny děti vystřídají. „Budeme skákat ještě jednou a tentokrát si můžete vybrat k jakému zvířeti chcete doskočit. Jakmile budete na řadě, vyberete si zvíře a budete skákat doku nedoskočíte na konec</p>	<p>Vzpažit, chůze po špičkách. Hluboký předklon, chůze. Chůze. Vysoké zvedání kolem, dlouhé kroky, ruce v bok. Sed, nohy natažené. Ruce položené za sebe (opěrný bod). Zvednout natažené nohy a lehce s nimi kopat. Natažené nohy položit. Předklon, rukama přejíždět po nohách (utírání).</p> <p>Děti se postaví do kruhu. Děti si sednou do řady na kraj koberce, za čáru, která bude udělaná pomocí provazu. Děti se zařadí do zástupu a od provazu skáčou snožmo. Paní učitelka vždy řekne, jako jaké zvíře dokáže dítě skočit. Děti sedí v řadě za provazem a společně počítají.</p>	
--	--	--	--

8.9 Řízená činnost – stopy zvířat

Třída: 19 dětí, věk 5–7 let

1. **Téma (popř. podtéma): Stopy zvířat**

2. **Rozvíjená vzdělávací oblast**

- Dítě a svět
- Dítě a ten druhý

3. **Klíčové kompetence**

- *„Se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.“* (Smolíková, 2021, str. 11)

4. **Dílčí cíle dle RVP PV**

- *„Rozvoj kooperativních dovedností.“* (Smolíková, 2021, str. 23)
- *„Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).“* (Smolíková, 2021, str. 17)

5. **Konkrétní očekávané výstupy**

- Dítě umí přiřadit stopu ke zvířeti

6. **Organizační formy**

- Hromadná výuka – na koberci v herně

7. **Uplatněné výchovné a vzdělávací metody**

- Slovní – motivace
- Praktická – přiřazování stop ke zvířatům

8. **Pomůcky:**

- Obrázky zvířat, stopy zvířat, magnetická tabule

9. **Hodnotící metody**

- Hodnocení dítěte formou jeho vlastního vyjádření

Čas 25 minut	Činnosti učitele: Řízená činnost	Činnosti dětí:	Vaše poznámky, uvědomovaná známá rizika, na co budete dbát atd.
	<p>Motivace: „Děti, věděly byste jaká zvířata žijí v lese? A věděly byste podle čeho poznáme, že bylo nějaké zvíře v lese?“ Paní učitelka se snaží děti navést na pojem stopa. „A já tu dnes mám několik zvířat a jejich stopy, tak si je teď společně ukážeme.“</p> <p>Hlavní činnost: Postupně se ukazují zvířata. Děti říkají, jaké je to zvíře a potom se ukáže jeho stopa. Zvířata a stopy se dají na magnetickou tabuli. „Pořádně si prohlédněte stopy a k jakému zvířeti patří. Až to budete mít prohlédnuté, sundám stopy, zamíchám je a pak je budete přiřazovat zpátky ke zvířatům.“ Pokud bude děti bavit přiřazování stop, je možné tuto aktivitu opakovat několikrát. „Když jste svačily, tak jsem po celé herně poschovávala stopy zvířat. Každému dám jeden obrázek, na kterém bude stopa a vaším úkolem bude najít stejnou stopu. Obrázky jsou schované tak, že vždy kousek kouká, takže nemusíte nic zvedat a jakmile najdete jinou stopu, než hledáte, tak ji vrátíte přesně tak jak byla, aby ji mohl najít někdo jiný. A nikomu nebudete říkat, že jste tu stopu našly. To je důležité pravidlo, které</p>	<p>Děti sedí na koberci před magnetickou tabulí v půlkruhu.</p> <p>Zvířata Prase divoké, veverka obecná, liška obecná, zajíc polní, srna obecná, vrabec polní, kachna divoká</p>	

	<p>musíte dodržovat, jinak se tato hra nedá hrát! Když najdete stejnou stopu, vrátíte se zpátky na své místo a až budeme všichni sedět na svých místech řeknete mi jakému zvířeti si myslíte, že ta vaše stopa patří. Když nebudete vědět, tak pomůžeme.“</p> <p>Reflexe: „Jaká zvířata jsme tu dnes měli? Dokážete ještě naposledy přiřadit stopy? Líbilo se vám to? Děkuji vám za pozornost a dnešní aktivitu.“</p>	<p>Děti chodí po třídě a hledají stopy. Opět lze aktivitu opakovat několikrát. Dětem se může říct ať si zakryjí oči a paní učitelka schová stopy znovu.</p> <p>Děti sedí v půlkruhu u tabule.</p>	
--	--	---	--

Reflexe činnosti

Aktivita byla úspěšná. Časový rozvrh byl dodržen díky spolupráci a schopnosti dětí. Po celou dobu činnosti panovala příjemná atmosféra. Děti udržely po celou dobu pozornost. Mohla jsem na nich vidět, že je činnosti baví.

Reflexe dětí

Při práci s obrázky děti dávaly pozor a odpovídaly, bavilo je dávat obrázky na magnetickou tabuli, to byl taky důvod, proč udržely pozornost po celou dobu sezení na koberci. Při hledání stop po herně bylo vidět, že děti dodržují pravidla, která jsme si stanovili a nikdo nepodvádí. Když někdo nemohl najít svou stopu mohla jsem pozorovat, jak jsou děti schopné kooperace. Aktivita se jim líbila a chtěly jí dělat opakovaně.

Sebereflexe

Jelikož to byla moje poslední aktivita s dětmi, chtěla jsem, aby se vše povedlo a všichni jsme si to užili, a tak se také stalo. Všechno vyšlo, jak jsem si to představovala a měla jsem z řízení činnost velmi dobrý pocit. Děti mě utvrdily v tom, že umí, jak jednat každý sám za sebe a dodržovat pravidla, tak i dokážou spolupracovat jako třída a pomáhat si. Činnost hodnotím velmi kladně.

9 Závěr

Teoretická část blíže popisuje vývoj předškolního dítěte. Zaměřila jsem se na oblasti, které mají spojitost s metodickými listy. Jedná se o řeč, pohyb a jemnou motoriku. Blíže se také popisuje environmentální výchova. Jaká pozitiva a negativa má vzdělávání v přírodě a jaké dopady toto vzdělávání může mít na děti. Dále jsem se snažila více přiblížit naučné stezky. Co to vlastně je, jaké existují druhy, jaké poslání mají naučné stezky. Také je konkrétně popsána naučná stezka, ze které jsem čerpala na metodické listy.

Praktická část obsahuje vytvořené metodické listy, které byly realizované ve třídě v mateřské škole. Metodické listy jsou sestaveny tak, aby vyhovovaly dennímu režimu běžné mateřské školy. Činnosti v metodických listech jsou rozděleny na výtvarnou výchovu, tělesnou výchovu a řízenou činnost a jelikož se jedná o devět příprav, tak celá realizace zabrala tři dny. Takovéto rozvržení jsem zvolila z důvodu, aby bylo možno využít tyto listy během jednoho týdne v jednom týdenním tématu. Jejich realizace nebyla časově nijak náročná.

Po uskutečnění realizace jsem děti vzala na naučnou stezku a celou jsme jí společně prošli. Procházku stezky jsem dělala, abych dostala zpětnou vazbu od dětí, která byla ve finále velmi pozitivní. Děti si dokázaly propojit obsahy tabulí s činnostmi z mateřské školy. To, že si děti vše pamatovaly a dokázaly si činnosti propojit, je důkazem toho, že činnosti byly zvoleny dobře. Během procházky naučnou stezkou jsem bohužel byla mírně zaskočena tím, že je stezka částečně poškozena. Tabule nejsou v původním stavu, některá zastavení jsou více poškozena, a dokonce jedno zastavení chybí úplně. Ale nebyl to pro mě problém, dokázala jsem si s tím poradit a s dětmi si i tak zopakovat vše co jsme společně dělali v mateřské škole. To, že není naučná stezka v původním stavu vůbec nevádí, naopak jsem zjistila, že je možné pracovat i s neúplnou naučnou stezkou. Nebyla to pro mě žádná překážka.

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout metodické listy s obsahem Veverčí naučné stezky a jejich realizace s dětmi v mateřské škole.

Dle mého názoru, byl cíl dosažen. Metodické listy jsem zpracovala a zrealizovala, dokonce jsem udělala i procházku pro získání zpětné vazby od dětí. Třída dětí, se kterou jsem pracovala, byla homogenní, s věkovým rozmezím 5–7 let. Realizace probíhala v běžné mateřské škole. Při tělovýchovné chvílce a řízené činnosti jsem pracovala s celou třídou a při výtvarné výchově jsem si děti brala jednotlivě anebo po skupinkách a jelikož děti vyrábění bavilo, vždy se ve finále zapojily všechny.

10 Seznam použité literatury

Knižní zdroje

1. ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R., 2002. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-614-4.
2. BACUS-LINDROTH, A., 2004. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let. Rádcí pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-862-7.
3. BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2015. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0658-1.
4. BIANCHI, G., PISIOTIS, U., CABRERA, M., 2022. *GreenComp – evropský rámec kompetencí v oblasti udržitelnosti*. Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk. ISBN 978-92-76-53195-1.
5. ČÁP, J., 1983. *Psychologie pro učitele*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-255-83.
6. ČEŘOVSKÝ, J., ZÁVESKÝ, A., 1989. *Stezky k přírodě. Praktické příručky pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04-22378-8.
7. ČINČERA, J., 2007. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Paido, Brno. ISBN 978-80-7315-147-8.
8. DANIŠ, P., 2018. *Tajemství školy za školou: Proč učení venku v přírodě zlepšuje vzdělávací výsledky, motivaci a chování žáků*. Ministerstvo životního prostředí. ISBN 978-80-7212-631-6.
9. JANČAŘÍKOVÁ, K., KAPUCIÁNOVÁ, M., 2012. *Environmentální výchova v předškolním vzdělávání – hledání optimální podoby*. *Envigogika*, 7(1).
10. JANČAŘÍKOVÁ, K., 2010. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Nahlízet – nacházet. Praha: Josef Raabe. ISBN 978-80-86307-95-4.
11. LEBLOVÁ, E., 2016. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-1149-5.
12. MATĚJČEK, Z., 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Pro rodiče. Praha: Grada. ISBN 80-247-0870-1.
13. MEDEK, M., ČINČERA, J., GREGOROVÁ, J., POŘÍZOVÁ, K., LISKOVÁ, M., 2016. *Naučné stezky: zpracování a hodnocení nepřímých interpretačních programů*.

Brno: Katedra environmentálních studií, Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8334-9.

14. SMOLÍKOVÁ, K., 2021. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
15. ŠEBEŠOVÁ, P., ŠIMONOVÁ, P. (ed.). 2013. Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0503-6.
16. ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, K., ŠÍR, J., 2009. *Naučné stezky: průvodce naučnými stezkami České republiky*. Naše země. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-107-2.

Elektronické zdroje

1. ČINČERA, J., 2020. Vztah k přírodě a rozvíjení environmentální senzitivity [Video file]. Dostupné na https://youtu.be/Ft_h5HWJJc
2. KOCIÁN, P., 2023. *Co je to naučná stezka?* Online. In: Květena ČR. Dostupné z: <http://www.kvetenacr.cz/naucstezky.asp>. [citováno 2024-2-20].
3. KRAJHANZL, J., 2010. *Charakteristika osobního vztahu k přírodě – úvod do teorie a pojmosloví* [online]. Praha. [citováno 2024-3-19]. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34981/140003963.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.
4. Les ve škole: Proč učit o přírodě v přírodě. Les ve škole [online]. 2021 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.lesveskole.cz/proc-ucit-venku/>
5. PÁNKOVÁ, V., 2016. *Vepa-architecture*. Online. Dostupné z: <https://www.vepa-architecture.cz/> [citováno 2024-1-23].